

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomikoulutus

2021

Amanda Kemppainen, Pauliina Mäkinen

VUOSI LUONNOSSA

– vuosikello luontokasvatukseen

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomikoulutus

2021 | 38 sivua, 36 liitesivua

Amanda Kemppainen & Pauliina Mäkinen

VUOSI LUONNOSSA

- vuosikello luontokasvatukseen

Kehittämistyömme tavoitteena oli tuottaa luontokasvatukseen liittyvä työväline kasvattajien tueksi. Tarkoituksena oli, että työvälinettä voisi hyödyntää päiväkodissa kaiken ikäisten lasten kanssa ja siinä huomioitaisiin myös kestävä kehitys. Kehittämistyömme toimeksiantajana toimi Norlandia luontopäiväkoti Apila, jossa painotetaan positiivisen luontosuhteen kehittymistä sekä kestäväan elämäntapaan ohjaamista (Norlandia päiväkodit 2021).

Tietoperustassa keskeisiä teemoja ovat lapsen ja luonnon suhde, ympäristökasvatus ja kasvattajan rooli ympäristökasvatuksessa. Kehittämistyön menetelminä käytimme dialogista keskustelua. Kehittämistyömme loppuvaiheessa käytimme myös menetelmänä kokeilevaa toimintaa ja veimme opinnäytetyön arvioitavaksi kahteen eri päiväkotiin ennen sen luovuttamista Norlandia luontopäiväkoti Apilaan.

Kehittämistyömme tuotoksena syntyi luontoon liittyvä Vuosi luonnossa -vuosikello. Vuosi luonnossa -vuosikello sisältää erilaisia toimintatuokioita neljään eri vuodenaikaan sekä kestäväan kehitykseen liittyen. Vuosikello on monipuolinen ja helppokäyttöinen. Toimintatuokiot on suunniteltu 1-5 -vuotiaille lapsille ja toimintatuokioiden lisäksi vuosikellomme sisältää loruja, kuvia ja tarinoita. Vuosikellomme innostaa liikkumaan luonnossa ja antaa lapsille erilaisia luontokokemuksia. Luontokokemuksien kautta lasten luontosuhde vahvistuu sekä halu suojella luontoa kasvaa.

ASIASANAT:

varhaiskasvatus, luontosuhde, luontokasvatus, ympäristökasvatus, kestävä kehitys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

2021 | 38 pages, 36 pages in appendices

Amanda Kemppainen & Pauliina Mäkinen

YEAR IN NATURE

- Year clock for nature education

The purpose of the development work was to produce a tool related to nature education to support educators. The intention was that the tool could be utilized in kindergarten with children of all ages and would also consider sustainable development. Our development work was commissioned by Norlandia luontopäiväkoti Apila, which emphasizes the development of a positive nature relationship as well as guiding a sustainable lifestyle (Norlandia päiväkodit 2021).

The key themes in the knowledge base are the relationship between child and nature, environmental education, and the role of the educator in environmental education. As methods of the development work we used dialogical conversation and literature review. In the final stages of our development work, we also used experimental activities as a method, and we took the thesis for evaluation to two different kindergartens before giving it to Norlandia luontopäiväkoti Apila.

The output of our development work was the nature-related Year in Nature year clock. Year in nature year clock includes different activity sessions for four different seasons as well as sustainable development. The year clock is versatile and easy to use. The activity sessions are designed for children aged between 1 and 5 years old and in addition to the activity sessions, our year clock includes rhymes, pictures, and stories. Our year clock inspires moving in nature and gives children a different sorts of nature experiences. Through nature experiences, children's relationship with nature is strengthened and the desire to protect nature is growing.

KEYWORDS:

early childhood education, relationship with nature, nature education, environmental education, sustainable development

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LAPSI JA LUONTO	7
2.1 Luontosuhde	7
2.2 Luonnon merkitys hyvinvoinnille	8
2.3 Luonto oppimisympäristönä	9
3 YMPÄRISTÖ- JA LUONTOKASVATUS	12
3.1 Ympäristökasvatus	12
3.2 Kestävä kehitys osana ympäristökasvatusta	14
3.3 Luontokasvatus	16
3.4 Tutkiva oppiminen osana luontokasvatusta	17
4 KASVATTAJAN ROOLI YMPÄRISTÖKASVATUKSESSA	19
4.1 Kasvattaja luontosuhteen edistäjänä	19
4.2 Ympäristökasvatuksen pedagogiikka	20
5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	22
5.1 Toimeksiantaja ja kehittämistehtävä	22
5.2 Kehittämistyön kuvaus	23
5.3 Kehittämisen prosessi ja kehittämismenetelmät	24
6 TUOTOS	29
6.1 Rakenne	29
6.2 Hahmot ja ympäristö	29
6.3 Pedagogiikka	30
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI	32
7.1 Kehittämistyön arviointi	32
7.2 Eettisyys	34
7.3 Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu	35
7.4 Johtopäätökset	36
LÄHTEET	37

LIITTEET

Liite 1. Vuosi luonnossa -vuosikello

KUVAT

Kuva 1 Palmerin laajennettu puumalli (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 24.)

13

1 JOHDANTO

Luonto tarjoaa lapselle monipuolisen ympäristön leikkimiselle, tutkimiselle ja rauhoittumiselle. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään paljon lähiluontoa, mutta monille kasvatäjille luonnossa toimiminen voi silti tuntua vieraalta. Kaikki eivät välttämättä tiedä mitä luonnossa voisi lasten kanssa tehdä. Luonnossa oleminen lasten kanssa ei edellytä, että tarvitsisi olla paljon erilaisia tarvikkeita vaan metsä on jo itsessään lapselle paljon virikkeitä antava ympäristö. Sen lisäksi, että luonto on hyvä ympäristö lapsen kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle, luonto on myös tärkeä hyvinvoinnin lähde meille kaikille.

Opetushallituksen 2018 julkaisemassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa yksi oppimisen alueista on tutkin ja toimin ympäristössäni. Se sisältää ympäristökasvatuksen, jonka tavoitteena on lapsen luontosuhteen vahvistaminen, vastuullinen toimiminen ympäristössä ja lasten kestävämpään elämäntapaan tukeminen. (Opetushallitus 2018, 46.) Vahva luontosuhde synnyttää halun osallistua luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen. Jotta suhde luontoon voi syntyä, lapset tarvitsevat ohjausta luonnossa toimimiseen. Päiväkotien ohjaajat kaipaavat kuitenkin välillä ideoita ja vinkkejä, mitä luonnossa voi tehdä ja kuinka esimerkiksi metsäretkiä voidaan rikastaa. (Tuormaa 2016, 6-7.)

Kehittämistyön toimeksiantajana toimii Ruskossa sijaitseva Norlandia luontopäiväkoti Apila. Apila on 7-ryhmäinen päiväkotikoti, jossa tuetaan lapsen positiivisen luontosuhteen kehittymistä. Lapsia myös ohjataan kestävään elämäntapaan sekä luonnon kunnioittamiseen ja siitä nauttimiseen. (Norlandia päiväkodit 2021.) Kehittämistyömme tavoitteena oli kehittää luontoon liittyvä työväline varhaiskasvatukseen. Toimeksiantajamme toiveena oli, että työvälineessä olisi huomioitu myös kestävä kehitys ja, että työvälinettä voisi hyödyntää kaiken ikäisten lasten kanssa päiväkodissa. Suunnittelimme luontoon liittyvän Vuosi luonnossa -vuosikellon. Vuosikello sisältää erilaisia toimintatuokioita ympäri vuoden ja kestävään kehitykseen liittyen. Vuosikellon tavoitteena on tukea lasten luontosuhdetta ja antaa kasvattajalle lisää työvälineitä luonnossa toimimiseen.

Kehittämistyömme etenee tietoperustan kautta kehittämistyön suunnitteluun, toteutukseen ja tuloksiin. Kehittämistyömme tietoperustan keskeisiä teemoja ovat lapsen ja luonnon suhde, ympäristökasvatus sekä kasvattajan rooli ympäristökasvatuksessa. Lopuksi vielä arvioimme kehittämistyön prosessia ja tuotosta. Kehittämistyön liiteosiosta löytyy Vuosi luonnossa -vuosikellomme.

2 LAPSI JA LUONTO

2.1 Luontosuhde

Elämyksistä ja kokemuksista syntyy vahva luontosuhde. Lähiluonnossa tapahtuneilla kokemuksilla on suuri merkitys tunteellisen luontosuhteen synnyssä. Luonnossa liikkuminen rauhoittaa levottoman lapsen ja aikuisen sekä elvyttää stressaantunutta mieltä. (Tuormaa 2016, 6.) Lapsena kokemamme asiat muokkaavat paljon sitä, miten suhtaudumme maailmaan myös aikuisina. Niin myös luontosuhteen perusta luodaan jo varhaislapsuudessa. Myönteinen ja vahva luontosuhde voi olla kannatteleva voimavara ja voi myös helposti kääntyä toiminnaksi, haluksi vaikuttaa maailman tilaan. Myönteisen luontosuhteen luomista pidetään nykyään tärkeänä osana päiväkotien sekä koulujen ympäristökasvatustyötä. (Cantell 2011, 332.)

Ympäristöpsykologi Marketta Kyttä on tutkinut lasten ulkona liikkumisen vapautta ja puhuu turvaistuin-sukupolvesta. Turvaistuin-sukupolvella hän tarkoittaa lapsia, joita kuljetetaan joka paikkaan autolla ja lapset tarkkailevat ympäristöään pääosin autonikkunan lävitse. Lasten leikkiympäristöt ovat kaventuneet yhä enemmän. Vaikka Suomessa lapset liikkuvat monin verroin vapaammin kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, meilläkin on huolestuttavia merkkejä lasten luontosuhteen heikentymisestä tai jopa katoamisesta. (Suomi ym. 2016, 73.)

Lapsena luontosuhde kehittyy leikkimällä, luonnonilmiöitä seuraamalla ja tutkimalla sekä luonnossa liikkumalla. Leikkipaikkojen ja piha-alueiden olisi tärkeää antaa mahdollisuuksia lasten omatoimisille retkille, kävelyille, juoksulle, kiipeämiselle, keräämiselle ja muille luonnossa toimimisen tavoille. Lapset nauttivat luonnon omista paikoista, joita ei ole suunniteltu liian valmiiksi. Myönteisen luontosuhteen synnylle on tärkeää, että lapsella on mahdollisuus saada omia ja myönteisiä luontokokemuksia. Hyviä luontokokemuksia voi syntyä lähes missä tahansa ympäristössä, niin takapihalla, kauppamatkan varrella kuin metsässäkin. Myös kotona kasvien kasvattaminen ja lemmikkien hoito voivat olla tärkeitä luontokokemuksia. Luonto on läsnä monissa arkipäivän tilanteissa ja kyky havaita ja huomata oma lähiluonto onkin tärkeä luontosuhteen kehittymiselle. (Cantell 2011, 332.)

Myönteinen luontosuhde on lähtökohta vastuulliselle ja kestäväälle elämäntavalle ja myös hyvinvoinnin perustalle (Cantell 2011, 338). Se synnyttää halun osallistua luonnon

monimuotoisuuden säilyttämiseen ja saa meidät näkemään, miten tärkeitä puistot ja pienet metsälaikut ovat virkistymispaikkoina, ilmanpuhdistajina, äänimuureina ja yleisen viihtyisyyden lisääjinä. Jotta lapsi voi kiinnostua ja suhde luontoon voi syntyä, tarvitaan ohjaus-ta luonnossa liikkumiseen, luonnon arvostamiseen ja luonnosta huolehtimiseen. (Tuormaa 2016, 7.)

2.2 Luonnon merkitys hyvinvoinnille

Lapset tarvitsevat paljon aikaa luonnossa, sillä nykylapsuus on kognitiivisesti kuormittunutta ja stressialtista (Wahlström & Juusola 2017, 8). Suomessa ilmaston neljä vuodenaikaa sekä vaihteleva luontoympäristö tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia luonnossa oleskeluun ja liikkumiseen. Lähiluonto on yksi tärkeä hyvinvoinnin luontoympäristö. (Tyrväinen ym. 2014, 11-21.)

Luontoa voisi sanoa henkisen hyvinvoinnin lähteeksi. Se virkistää ja rauhoittaa mieltä ja sen avulla saadaan esteettisiä elämyksiä. Luonnossa liikkuminen myös lievittää stressiä, parantaa keskittymistä ja vähentää jännittyneisyyttä. Erityisen ravitsevaa luonnossa oleskelu on ADHD-piirteisille lapsille. Tämän osoittaa monet viime vuosikymmenten tutkimustulokset. Nykyään ADHD-lapsille suositellaan mahdollisimman paljon puuhailua ulkoilmassa ja luonnon helmassa. (Suomi ym. 2016, 73.) Muun muassa Kuon ja Faber Taylorin (2004) tutkimuksen mukaan lasten oireet vähenivät merkittävästi silloin, kun he saivat leikkiä ja toimia ulkona luonnossa (Kuo & Faber Taylor 2004).

Luonnolla on myös positiivisia vaikutuksia elimistön fysiologisiin toimintoihin. Ihmisen sydämen syke laskee ja verenpaine alenee luonnossa ollessa. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 11.) Positiiviset tunteet lisääntyvät jo 20 minuutin luonnossa olemisen jälkeen (Arvonen 2017, 12). Useat tutkimukset myös osoittavat, että luontoympäristössä toimiminen vähentää allergioita. Lapsen immuunipuolustukselle tekee hyvää saada kontaktia maan, mullan ja navetan kaltaisten ympäristöjen kanssa. Kun lapsi saa möyriä maassa, hänen allergiaterveytensä vahvistuu. Luonnossa liikkuminen myös parantaa unta, sillä säännöllinen liikunta lisää unen kestoa ja kohentaa sen laatua. (Keisteri-Sipilä 2017, 20.)

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tarkoituksena on tukea erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista. (Opetushallitus 2018, 47-48.) Fyysisellä ympäristöllä on iso vaikutus lasten

aktiivisuuteen. Tutkimustulosten mukaan metsämaastossa liikkuminen ja leikkiminen vaikuttavat positiivisesti lasten fyysisen aktiivisuuden tasoon. Ulkona on enemmän tilaa ja vapautta liikkua. Luonnossa lapsen ei tarvitse varoa esimerkiksi hajottavansa tahattomasti asioita. Epätasaisessa metsämaastossa kulkeminen vaatii myös hyvää tasapainoa. Metsässä on paljon monipuolista tekemistä kuten kiipeäminen kivien ja kantojen päälle, kaatuneiden puunrunkojen päällä tasapainoilu ja käpyjen heittäminen mahdollisimman kauas. (Sääkslahti 2015, 133-134.)

Päiväkodin sisätiloissa lapsi kohtaa päivittäin paljon erilaisia aistiärsyksiä. Äänentaso voi nousta korkealle lasten leikkiessä tai ulkoilemaan lähtiessä. Myös liian suuret lapsiryhmät, kiire ja jatkuva sosiaalisten suhteiden vaihtuvuus tuntuvat olevan valitettavan tavallista pienen lapsen elämässä. Stressaava ja paljon ärsyksiä sisältävä ympäristö väsyttää lasta ja vaikuttaa myös lapsen keskittymiseen. Stressaava ympäristö voi myös tehdä lapsen empatiakyvyn harjoittelusta vaativaa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 95.) Luonnossa ärsyksiä on paljon vähemmän. Siellä lasten stressitasot laskevat ja myös aivojen ja aistien palautuminen mahdollistuu (Arvonen 2017, 21).

Ympäristöllä on myös merkitys lapsen sosiaalisten suhteiden luomiseen, lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja tätä kautta lapsen itseluottamukseen eli kokemukseen itsestä osana lapsiryhmää. Leikkiympäristönä luonto on kaikille tasa-arvoinen. (Parikka & Suomela 2014, 94.) Yhdessä luonnossa liikkuminen tuntuu turvalliselta ja jaettu luontokokemus yhdistää. Syntyy yhteisiä muistoja ja tarinoita havainnoista, luontoilmiöistä, seikkailuhetkestä, nuotiotunnelmista ja retkieväiden makustelusta. (Arvonen 2017, 187.) Yhteisten kokemusten ja elämysten ansiosta sosiaaliset vuorovaikutussuhteet lujittuvat (Parikka & Suomela 2014, 94).

2.3 Luonto oppimisympäristönä

Varhaiskasvatuksen fyysisiä oppimisympäristöjä ovat sisätilojen lisäksi myös luonto, pihat, leikki puistot ja muut rakennetut ympäristöt. Nämä ympäristöt tarjoavat paljon kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Ne ovat hyviä liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoja. (Opetushallitus 2018, 33.) Lapset ovat tiedonhaluisia ja uteliaita toimijoita, jotka pyrkivät hahmottamaan ja ymmärtämään heitä ympäröivää maailmaa (Hujala & Turja 2016, 181). Kun lapsi leikkii luonnossa, lapsen kokonaisvaltainen kehittyminen on luontevaa. Samalla kun lapsen motoriikka kehittyy, hänen tulee myös kyetä vuorovaikutuksessa ottamaan huomioon ympäristönsä ja

ystävät. Vaihtelevat maastot lisäävät jännitystä sekä saavat luovuuden, motoriset sekä kognitiiviset taidot kukoistamaan. Lapsen leikkiessä luonnossa hän tutkii, havainnoi ja oppii. (Parikka & Suomela 2014, 94.)

Pieni lapsi kokeilee, tarkkailee, kuuntelee, haistaa ja mielellään myös maistaa kaikkea ympärillä olevaa. Oppimista tapahtuu kaikkien eri aistien kautta. Ei riitä, että näkee ja kuulee, vaan autenttiseen sekä syvään oppimiseen tarvitaan myös haju-, tunto-, tasapaino- ja makuaistia. Nämä kaikki ovat käytössä, kun liikutaan ulkona, erityisesti luonnonympäristöissä. (Parikka & Suomela 2014, 82.)

Kun lapsi liikkuu monipuolisesti ja hänellä on hyvä käsitys omasta kehostaan, sitä enemmän hänen ajattelunsa saa virikkeitä ja sitä syvällisempää ja nopeampaa on hänen kehityksensä. Metsää voisi kuvailla lapselle voimistelusalina. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja välineitä tulisi hyödyntää liikkumisessa. Liikkumisen tulisi myös vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. (Opetushallitus 2018, 48.)

Hienomotoriikka kehittyy lapsen poimiessa pieniä esineitä, kuten käpyjä, lehtiä, siemeniä tai kukkia. Samoin karkeamotoriikka, tasapaino ja koordinaatiokyky kehittyy hyppimällä kivien päällä, kiipeämällä puuhun, tasapainoilemalla tukkien päällä tai hiipimällä puiden alle. Myös lapsen itsetuntemus vahvistuu ja luottamus omiin kykyihin kasvaa, kun lapsi selviytyy vaikeistakin paikoista. (Nikkinen 2000, 49-50.)

Leikin aikana mielikuvitus voimistuu ja esineet elävöityvät. Parhaimmillaan leikkiin syntyy sadunhohtoa. Luontoa voidaan hyödyntää vapaan leikin kenttänä. Be Lönnqvistin mukaan leikkien tärkeyttä ei päiväkodeissa välttämättä ymmärretä. Lapsilla on oikeus täysin ohjaamattomaankin leikkiin. Kasvattajat voivat ajatella, että leikkien tulee olla hyödyllisiä. Kasvattajien tulisi nähdä luonnon ainutlaatuisuus ja monimuotoisuus samalla tavalla kuin lapset sen näkevät. (Karila ym. 2001, 98-235.) Myös vapaat leikit pihalla ja kodin lähiympäristössä vaikuttavat voimakkaasti ystävyystaitoihin. Ruotsalaisessa tutkimuksessa on todettu, että vapaasti ulkona leikkivillä lapsilla on kaksinkertainen määrä kavereita verrattuna lapsiin, joita vanhemmat kuljettavat ympäriinsä autolla. (Suomi ym. 2016, 73.)

Lapset oivaltavat, että asioista ja esineistä saa enemmän tietoa, kun niitä käsittelee eri tavoin. Asioita voi esimerkiksi heittää, pudottaa ja puristaa. Toimintatapa jalostuu ajan myötä suunnitelmalliseksi tiedonhankintatavaksi, jota voi kutsua havainnoiksi ja koeasetelmien rakentamiseksi. Ilmiöt, joita havainnoidaan ja tutkitaan voivat olla esimerkiksi

kasvin kasvu, jään sulaminen tai muurahaisten elämä. (Hujala & Turja 2016, 190-193.) Kun lapset saavat itse tehdä asioita, he oppivat parhaiten. Myönteisten asenteiden syntymisen kannalta elämysten kokeminen on tärkeää. Lapsia luontaisesti kiinnostaa mitä kaikkea heidän ympärillään tapahtuu. Erityisesti elävän ja elottoman luonnon moninaisuus kiinnostaa heitä. (Nikkinen 2000, 33.) Lapset myös reagoivat herkästi luonnon väreihin, tuoksuihin ja yksityiskohtiin. Heidän ympäristöherkkyyttään ei tarvitse luoda, heillä on se jo syntyessään. Lapset vain tarvitsevat mahdollisuuksia ympäristöherkkyytensä käyttämiseen ja sen vahvistamiseen. Aikuisen antama malli myötätuntoisesta suhteesta luontoon ja oleskelu luonnossa lasten kanssa vahvistaa lasten luontosuhdetta. (Wahlström & Juusola 2017, 12.)

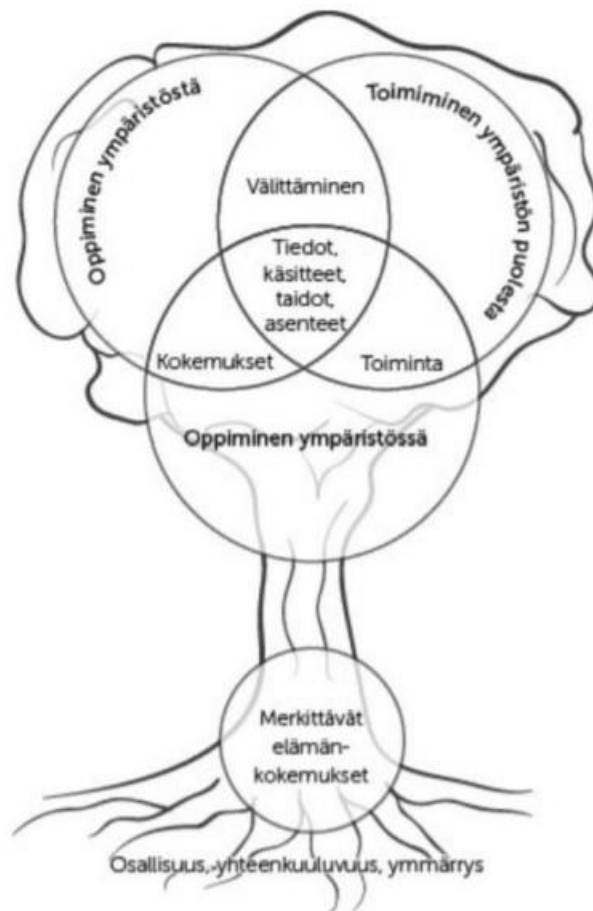
3 YMPÄRISTÖ- JA LUONTOKASVATUS

3.1 Ympäristökasvatus

Ympäristö käsitteellä on monia eri merkityksiä: se voi tarkoittaa ekologista ympäristöä eli luontoa, ihmisen rakentamaa ympäristöä ja sosiaalista ympäristöä, jossa ihmiset ovat vuorovaikutuksessa tai virtuaalista eli digitaalista ympäristöä (Cantell 2020, 31). Parikka-Nihti ja Suomelan (2014) mukaan Suomela ja Tani (2004) kertovat, että usein ympäristöllä kuitenkin saatetaan tarkoittaa arkikielessä samaa kuin luonnolla (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 17). Myös luontokasvatus ja ympäristökasvatus ovat käsitteinä lähellä toisiaan ja aiheuttavat toisinaan myös sekaannusta. Ympäristökasvatus on kuitenkin ilmiönä laajempi kokonaisuus ja luontokasvatus vain osa sitä. (Tuormaala & Myyryläinen 2002, 10.)

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa ihmisen luonto- ja ympäristösuhdetta. Se myös innostaa elinikäiseen oppimiseen. Ympäristökasvatuksessa kiinnitetään nykyään enemmän huomiota siihen, että ympäristö koetaan ja ymmärretään laajasti. Luontokasvatuksen rinnalla painotetaan yhtä vahvasti myös myönteistä suhdetta muun muassa kaupunkiluontoon, rakennettuun ympäristöön sekä kestävään kehitykseen. Ympäristökasvatuksessa tavoitteena on myös, että yksilöiden ja yhteisöjen arvot, tiedot, taidot sekä toimintatavat ovat kestävänsä kehityksen mukaisia. (Cantell 2011, 336.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestäväää elämäntapaa. Se sisältää kolme eri ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. (Opetushallitus 2018, 46.) Joy Palmer (1998) on luonut niin kutsutun puumallin (Kuva1), jonka taustaoletuksena on lapsuuden ympäristökokemusten vaikutus ympäristöasenteisiin. Viime vuosien tutkimukset liittyen ympäristöasenteisiin ovat nostaneet esille myös osallisuuden, voimaantumisen sekä yhteenkuuluvuuden merkityksen ympäristövastuullisessa toiminnassa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 23-24.)

Kuva 1 Palmerin laajennettu puumalli (Parikka-Nihti & Suomela, 2014, 24.)

Oppiminen ympäristössä haastaa kasvattajaa miettimään eri toimintaympäristöjä ja materiaaleja eli missä ja millaisissa ympäristöissä lapsen kasvu ja kehitys päiväkotipäivien aikana tapahtuu. On tärkeää, että lapset saavat olla ulkona mahdollisimman luonnollisissa ympäristöissä. Lasten luovuutta lisää ympäristön mahdollistavat materiaalit, leikit, rakentelut ja ihmettelyt sekä erilaiset kokeilut mutakakkujen tekemisestä majojen rakenteluun. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 25-26.)

Ympäristöstä oppiminen on tärkeää, että lapsilla on mahdollisuuksia empatian kokemuksiin ja ympäristöstä huolehtimiskyvyn kehittymiseen. Lapsen luontaiset kiinnostuksen kohteet, kuten lumi tai eläimen elämänvaiheet, kävyt tai nimikkokasvin vuodenajat tarjoavat monia mahdollisuuksia oppimiseen ympäristöstä ja kiinnostukseen eri projekteihin. Kun lapsi saa hoitaa tai auttaa esimerkiksi eläimiä, se vaikuttaa positiivisesti empatiakyvyn kehittymiseen. Päiväkodeissa on mahdollista muun muassa ruokkia talvilintuja

tai kasvattaa omia kasveja. Kun lapsella on omakohtainen kokemus jostain asiasta, sillä on suuri merkitys oppimiselle ympäristöstä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 26.)

Ympäristön puolesta toimimaan oppiminen on pienelle lapselle vahvasti sidoksissa mallioppimiseen. Roskien lajittelu ja muut ympäristöystävälliset tavat ja mallit ovat tärkeitä. Kun lapsi ymmärtää elintarvikkeiden tuottamisen tai ruoan valmistamisen vaatiman työn, se luo pohjaa elinkaariajattelulle. Tärkeää olisi, että koko päiväkotitoiminta olisi sitoutunut noudattamaan yhdessä sovittuja toimintatapoja ympäristön hyväksi. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 26-27.)

Tärkeimpänä tavoitteena ympäristökasvatuksessa on edistää voimaantumista suhteessa ympäristöön. Eli ihminen kokee kuuluvansa omaan ympäristöönsä ja kokee voitavansa toimia ympäristön hyväksi. Voimaantuminen lisää ihmisen halua vaikuttaa asioihin. Kun ympäristön kokee tärkeäksi, siitä haluaa myös pitää huolta. (Cantell 2011, 338.)

3.2 Kestävä kehitys osana ympäristökasvatusta

Elämme kriittistä aikaa luontoympäristömme selviytymisen kannalta. Ihmisten elämä on sidottu maapallon sekä sen eliöstön ja ilmakehän hyvinvointiin. Kun elämme teknologia-valtaisessa maailmassa, tämä väistämätön tosiasia voi unohtua. Jos ihmisen suhde luontoon on etäinen, myös luonnonsuojelun merkitys voi hämärtyä. Etäänntyminen maapallon tulevaisuudelle kohtalokasta. Lapsena koetut luontokokemukset ovat tärkeitä ympäristövastuullisuuden kannalta. Jos ihmisellä ei ole minkään laista henkilökohtaista kosketusta luontoon, hänen taipumuksensa tuntee myötätuntoa luontoa kohtaan on vähäisempi. Kunnioitus toisia ihmisiä, luontoa ja itseä kohtaan vahvistuu, kun lapsi ymmärtää, että olemme kaikki ainutkertaisia, jokainen ihminen, kasvi ja eläin. (Wahlström & Juusola 2017, 11-13.)

Kestävä kehitys voidaan ymmärtää monesta näkökulmasta. Näkökulmaan vaikuttaa luonnon, yhteiskunnan ja talouden suhde toisiinsa. Kestävä kehitys on kuitenkin tavoitteellista toimintaa, jossa tarkoituksena on varmistaa hyvä elämä nyt ja tulevaisuudessa. Go Harlem Bruntlandin mukaan kestävä kehitys on kehitystä, jossa tyydytetään nykyhetken tarpeet, mutta turvataan tulevienkin sukupolvien mahdollisuus omien tarpeidensa tyydyttämiseen. Lähtökohdaksi on ihmisen hyvinvoinnin kehittäminen ilman, että rajottomasti käytetään hyväksi ympäristöä ja luontoa. Ihminen on motivoitunut suojelemaan sellaista, joka tuottaa hänelle mielihyvää ja hyötyä. Kestävän kehityksen tavoitteena on,

että opitaan sovittamaan oma toiminta luonnon asettamiin ekologisiin reunaehtoihin. (Parikka-Nihti, 2011 12.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 on mainittu varhaiskasvatuksen tehtävästä tukea lasten kasvua kestäväan kehitykseen. Arjen valinnoilla sekä toiminnalla tulisi pyrkiä edistämään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Tämä näkyy muun muassa siinä, että päiväkodissa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, säästäväisyyttä, kohtuullisuutta, korjaamista sekä uusiokäyttöä. (Opetushallitus 2018, 32.) Kenties perinteisin kestäväan kehityksen näkökulma varhaiskasvatuksessa on ollut ekologinen kestävä kehitys. Kestävä kehitys voidaan kuitenkin jakaa neljään eri osaluokkaan: sosiaaliseen, kulttuuriseen, taloudelliseen ja ekologiseen kestäväan kehitykseen. Näiden neljän osaluokkaan tasapaino on tärkeää niin ympäristön kuin ihmisten hyvinvoinninkin kannalta. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 36-44.)

Kestävä kehitystä voidaan kutsua arvokasvatukseksi. Siinä keskeisinä arvoina luonnon kunnioittamisen lisäksi ovat vapaus, tasa-arvo, solidaarisuus, suvaitsevaisuus ja jaettu vastuu (Parikka-Nihti 2011, 42). Varhaiskasvatuksessa lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, kasveja ja eläimiä. Lapsia ohjataan kestäväan elämäntapaan kasvamisesta sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamisesta, kuten roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen sekä uudelleenkäytön avulla. Lapsia ohjataan myös kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. (Opetushallitus 2018, 47.)

Yksi ympäristökasvatuksen ja kestäväan kehityksen peruspilareista on osallisuus. Kun lapsella on mahdollisuus osallistua, hän saa tunteen, että hän voi vaikuttaa asioihin. Silloin myös merkitys omasta minästä muuttuu. Lapselle muodostuu käsitys itsestään toimijana, jolla on oikeuksia ja velvollisuuksia. Hän myös kokee, että hänen ajatuksiaan, tunteita, mielipiteitä, tietoja ja taitoja arvostetaan. Lapsi oppii tekemään aloitteita, vastustamaan, ottamaan ja antamaan apua. Osallisuus on yhdessä elämiseen liittyvä kokemus. (Parikka-Nihti 2011, 34-36.) Wahlström ja Juusola (2017) ajattelevat, että herkkyyden on viisauden alku. Usein herkät ihmiset antavat viestejä siitä, miten voimme uudistaa kulttuuriamme terveempään suuntaan. Tärkeää olisi siis kuunnella lapsia, jotka ovat luonnosta hyvin herkkiä aistimaan, kokemaan ja tuntemaan. (Wahlström & Juusola 2017, 11.)

Varhaiskasvatuksessa osallisuus on arkista toimintaa, joka ilmenee yhteisöllisenä ja tasa-arvoisena toimintakulttuurina. Parhaimmillaan osallisuus on kiinteä osa oppimisprosessia, jolloin lasten on mahdollista jakaa tietoa ja mielipiteitä, hankkia uutta tietoa sekä harjoitella päätöksentekoa. Kasvattajan toiminnalla on suuri merkitys lapsen osallisuuden toteutumiseksi. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 52-54.)

3.3 Luontokasvatus

Luontokasvatus voidaan määritellä yhdeksi ympäristökasvatuksen muodoksi, joka sisältää ympäristövastuullisuutta tukevia arvoja, elämyksellisyyttä ja kokemuksellisuutta. Ympäristövastuullisuudella tarkoitetaan yksilön tai yhteisön tavoitetta toimia ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. (Nikodin ym. 2013, 26-40.) Luontokasvatuksen tarkoituksena on luoda tunneside luontoon. Kun luonto tunnetaan läheiseksi, niin halutaan toimia luontoa säästäen. Omakohtaisen kokemuksen kautta luontoon syntyy suhde esimerkiksi elämyksien, oivallusten ja havaintojen kautta. Luontokasvatuksessa lisätään tietämystä luonnosta. Tällöin lapsi tutustuu luontoon ja luonnonilmiöihin. Lapsella on mahdollisuus kysellä luonnosta ja saada vastaus kysymyksiin. Lapselle mahdollistetaan myös tilaisuus tutkia luontoa ja tehdä omia havaintoja siitä. Lapsi oppii ymmärtämään oman vaikutuksensa luontoon, kun hänelle selitetään ilmiöiden välisistä suhteista ja yhteyksistä. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 10.)

Luontokasvatuksen tulisi olla osa jokapäiväistä elämää, eikä vain irrallinen osa kasvatusta (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 31). Päiväkodin arjessa luontokasvatus esiintyy pääosin luontoon tehtävien retkien muodossa. Luontoretkien keskeisimpiä tavoitteita ovat luonnon havainnoiminen, elämän kunnioittaminen ja ymmärtäminen, elämyksellisyys sekä yhteenkuuluvuus luonnon kanssa. (Cantell 2004, 123-125.) Luontokasvatus ei siis ole pelkästään jätteiden lajittelua tai kompostointia. Kyse on tavasta elää ja millaisia valintoja tekee arjessa. Tärkeimpänä luontokasvatuksessa on jutella lapsen kanssa ja yrittää vastata hänen kysymyksiinsä. Kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse tietää vastausta vaan hedelmällisempää on pohtia yhdessä asiaa ja etsiä niihin vastausta. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 10-14.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa lapsien havainnoida, ymmärtää ja jäsentää ympäristöään. Tärkeää on, että lapsien kanssa opetellaan etsimään tietoa asioista, jotka heitä kiinnostavat. Lapset toimivat ja tutkivat niin luonnossa kuin rakennetussakin ympäristössä. Myönteisten luontokokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja

hänen suhteensa luontoon vahvistuu. Ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä harjoitellaan ja eri kasvi- ja eläinlajeja tunnistetaan. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan kaikkina eri vuodenaikoina. Eri vuodenaikoja tulisi hyödyntää niin, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenaikalle tyypillisiä tapoja ulkoilla. (Opetushallitus 2018, 47-48.) Vaihtelevat vuodenaikat vaikuttavat leikkeihin ja toimimiseen ulkona. Tuulinen sää voi innostaa lapsia erilaisiin ilmatutkimuksiin ja lämpötilojen muutokset sekä eri veden olomuodot mahdollistavat erilaisia leikkejä ja pohdintoja. (Parikka & Suomela 2014, 71.)

Luontokasvatus ei aina tarkoita sitä, että pitäisi lähteä luontoon. Luontoa voi harrastaa myös sisätiloissa esimerkiksi huonekasvien tai vihannesten viljelyllä. Tästä seuraa kasvun ihmettelyä. Lisäksi omin käsin kasvatettu ravinto opettaa sen, mistä ruoka on peräisin. Erilaisten luontopelien avulla kartutetaan huomaamatta luontotietoutta. Myös luontoihteisten kirjojen lukeminen on luontokasvatusta. Tietokirjojen lisäksi sadut, joissa tutustutaan metsän olentoihin, päästävät mielikuvituksen lentoon ja välittävät tietoa kansanperinteestämme. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 12.)

3.4 Tutkiva oppiminen osana luontokasvatusta

Tutkivassa toiminnassa voidaan tuottaa ja omaksua ympäristöä koskevaa tietoa ja oppia taitoja, jotka liittyvät ympäristön tutkimiseen. Tutkivaa toimintaa käytetään usein tiedekasvatuksessa, mutta se soveltuu luontokasvatukseenkin. Toiminnan aikana lapsien myönteisten asenteiden kehittymistä itseä ja muita ihmisiä sekä luontoa ja ympäristöä kohtaan tulisi tukea. (Hujala & Turja 2016, 194.)

Tutkivassa toiminnassa lapset saavat ensin henkilökohtaisia kokemuksia, joita jaetaan muiden kanssa. Tällöin kokemustietoa muuttuu yhteisten keskustelujen kautta jaetuksi ymmärryksen asioiksi. Vaikka pääpaino tutkivassa toiminnassa olisi luonnossa niin toimintaan yhdistyy matemaattisia toimintoja kuten asioiden laskemista, muotojen tunnistamista ja esimerkiksi mittausvälineiden käyttöä. Jos esimerkiksi mietitään mitä erilaisia muotoja ja värejä luonnosta löytyy, kuinka monta voikukkaa nähtiin metsäretken aikana tai kumpi painaa enemmän nuoskalumi vai puuterilumi. (Hujala & Turja 2016, 195.) Luonnosta löytyy paljon tällaisia esineitä järjesteltäväksi tai luokiteltaviksi. Aistien avulla tapahtuvan vertailun, keräilyn ja lajittelemisen kautta lapset oppivat löytämään eri esineitä yhdistäviä tai erottavia ominaisuuksia sekä kehittävät myös ajattelun taitoja. Taito löytää erilaisia luonnossa toimivia systeemejä kuuluu läheisesti yhteen myös ekologisen

ajattelun kanssa, jota tarvitaan ymmärtääkseen ihmisen paikan luonnon kiertokulussa. (Nikkinen 2000, 49.)

Lapselle tutkiva työskentelytapa tarkoittaa kykyä ajatella oman toiminnan kautta. Tällöin lähtökohtana on leikki. Oman kehon ja ympäristön esineiden, asioiden ja ilmiöiden avulla lapsi tulee niistä tietoisemmaksi ja alkaa tutkia asioita. Vähitellen lapset oppivat muodostamaan kysymyksiä ja vastaamaan niihin. Tästä seuraa uutta tietoa maailmasta ja uusien käsitteiden muodostumista. Leikki ja leikkimielisyys ovat mielikuvituksen käytön lisäksi keskeisiä elementtejä lapsen tutkimisessa ja oppimisessa. (Hujala & Turja 2016, 196.) Oppimisympäristöt ovat tärkeää luoda sellaisiksi, että ne mahdollistavat eri aistien käytön ja tutkivan oppimisen. Silloin lapsi oppii itse hallitsemaan uuden tiedon hankkimista ja käyttöä. Parhaimmillaan se on tutkimusprosessi, jossa syntyy uutta tietoa. (Cantell 2004, 194.)

4 KASVATTAJAN ROOLI YMPÄRISTÖKASVATUKSESSA

4.1 Kasvattaja luontosuhteen edistäjänä

Lapsi hankkii tietoa kyselemällä asioista ja ilmiöistä. Aikuisen tehtävänä on osoittaa kiinnostusta lasta kohtaan, sillä lapsen luontaisen innostuksen vie pois aikuisen välinpitämättömyys. Esimerkiksi, jos lapsi ihmettelee, onko sienillä tunteita tai osaavatko eläimet puhua, aikuisen tulisi välttää vastausta ”en tiedä”, sillä se aiheuttaa lapselle ahdistusta. Pienillä lapsilla on kyky ihmetellä ja hämmästellä. Aikuiset usein ajattelevat, että heidän täytyisi aina tietää oikeat vastaukset. Tärkeämpää on yhdessä lähteä lasten kanssa etsimään vastauksia kysymyksiin. (Nikkinen 2000, 33-34.)

Lapsi on syntymästään lähtien aktiivinen. Lapsi kiinnostunut tutkimaan ympäristöään ja ratkomaan kiinnostavia ongelmia. Jerome Bruner kutsuu tätä copingiksi. Lapset oppivat tietyn tavan toimia. Lisäksi ongelmanratkaisukeino riippuu tilanteesta. Lapsi oppii tällä tavoin erilaisia selviytymiskeinoja eri tilanteisiin. Aikuisen kuuluu on luoda ja järjestää lapsille näitä oppimistilanteita. Lapsen älyllisen kehityksen perustana ovat lapsen kokemukset ympäristössä, jossa hän elää. Älyllinen kehitys ei siis tapahdu itsekseen. (Karila ym. 2001, 173-175; Brotherus ym. 2002, 69.)

Lapsen uteliaisuutta ja ihmettelyä luontoa kohtaan tulisi tukea. Aikuisten oma ihmettely toimii mallina ja ohjaa lapsia tähän toimintatapaan. Jos lapsilta kysytään suoraan niin aikuinen ohjaa lasten ajattelua, toimintaa sekä havaintoja. Kysymyksiin tulee kiinnittää huomiota, koska kokemusten ja havaintojen kuvailut ovat lapsille helpompia kysymyksiä kuin asioiden vertailut, asioiden selittäminen ja johtopäätösten tekeminen. Kasvattaja voi kysyä myös suljettuihin ja avoimiin kysymyksiin vastauksia. Suljetuissa kysymyksissä on vain yksi oikea vastaus ja avoimissa useampi. Osaan kysymyksistä aikuinen saattaa tietää vastauksen ja joihinkin voidaan lähteä etsimään vastausta yhdessä. Innostavimpia kysymyksiä tutkimisen ja keskustelun kannalta ovat ne, joihin aikuinen ei tiedä itsekään vastausta. (Hujala & Turja 2016, 190.)

4.2 Ympäristökasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksessa on kyse lapsen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksesta, jolloin pedagogiikka painottuu (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 2§). Pedagogiikkaa voidaan kuvata kasvattajan ajatustyönä. Tietoisella ja näkyvällä käyttäytymisellä, ohjaamisella sekä toimimisella tuetaan lapsen kehitystä. Toiminnan tulee perustua tietoon hyvistä menetelmistä ja toimintatavoista. Lasten kanssa tulee toimia suunnitelmallisesti ja perustellusti. Suunnitelmallisuus ei kuitenkaan tarkoita tarkasti ennakkoon suunnitelma tekemistä. Kyseessä on enemmän toiminta, jonka tiedetään kehittäväksi lapsille ja joka perustuu tietoon kasvusta ja kehityksestä. Suunnitelmallisuuden avulla toiminnassa huomioidaan ympäristö, välineet ja lapsiryhmä. (Saren 2019, 7.) Kasvattajan ja lapsen välistä suhdetta ja ilmapiiriä korostetaan pedagogisessa toiminnassa. Kun suhde on vastavuoroinen niin lapsen lisäksi kasvattaja oppii ja pääsee kehittymään. Pedagoginen toiminta on joustavaa, jolloin huomioidaan yllätyksellisyys ja spontaanisuus. Pedagogisessa toiminnassa on aina päämäärä, johon pyritään menetelmien avulla. (Saren 2019, 8.)

Case Forest -pedagogiikassa kehityskriitikko filosofi Ivan Illichin mukaan oppiminen tapahtuu päiväkodin porttien ulkopuolella. Lapsella on tällöin aistit viritettyinä. Lapsi kulkee tarkkaavaisena ja valmiina kyselemään sekä ihmettelemään. Ihmettelyn aiheita eivät tarjoa päiväkodin seinät vaan ulkomaailma. Oppimisympäristönä tulisi olla koko lähiympäristö ja asuinkunta. Museoita ja kirjastoja tulisi hyödyntää. Case Forest -pedagogiikassa tuodaan yhteen erilaiset oppimisympäristöt sekä lapsien tiedot ja taidot. Lasten ideat, käsitykset, ajatukset ja tulkinnat ovat oppimisen lähtökohtina. (Parikka-Nihti 2011, 50-51.)

Professori Jorma Enckenberg on kehittänyt yhdessä Metsäyhdistyksen ja METKA -työryhmän kanssa Case Forest -pedagogiikkaa Suomessa. Ongelmalähtöinen ja projekti-perustainen oppiminen ovat menetelmän opetusmalleina. Case Forest -pedagogiikassa lapsen oma aktiivisuus on keskeistä. Oppimisen käynnistäjä on jokin ongelma, johon lähdetään hakemaan vastausta. Opettaja on oppimisen ohjaaja ja resurssien luoja. (Parikka-Nihti 2011, 52.)

Varhaiskasvatuksen tulee olla suunnitelmallista sekä tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Opetushallitus 2018, 7-8). Eri työtapoja valitessa on otettava huomioon

varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Lapselle luontevia tapoja oppia ovat toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat, kuten esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. (Opetushallitus 2018, 38.)

Oppimisen alueet kertovat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä. Ne ohjaavat kasvattajia monipuolisen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Jokaisella lapsella oikeus on saada varhaiskasvatuksessa monipuolisia kokemuksia eri oppimisen alueista. Oppimisen alueet on jaoteltu viiteen eri ryhmään. Yksi varhaiskasvatuksen oppimisen alueista on tutkin ja toimin ympäristössäni. Sen tehtävänä on antaa lapsille valmiuksia jäsentää, havainnoida ja ymmärtää ympäristöään. Tähän kuuluu ympäristökasvatus, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimintaa ympäristössä sekä ohjata lapsia kestäväan elämäntapaan.

Ympäristökasvatuksessa voidaan huomioida myös muut oppimisen alueet. Näitä ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme ja kasvan, liikun ja kehityn. Lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisen identiteetin kehityksen tulisi vahvistua varhaiskasvatuksessa. Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde, että väline ja sen avulla lapsi toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Myös musiikillista, kuvallista sekä sanallista ja kehollista ilmaisua tulisi tukea. Taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen avulla lapsen sosiaaliset taidot, oppimis-edellytykset sekä myönteinen minäkuva kehittyvät ja lapsi oppii jäsentämään ympäröivää maailmaa. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue sisältää lasten valmiuden ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Eettinen ajattelu, katsomukset, lähiyhteisö menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median kautta tätä oppimisenaluetta voidaan lähestyä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on myös tukea lasta liikkumiseen, ruokakasvatuksessa, terveydessä ja turvallisuudessa. Lasta tuetaan itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. (Opetushallitus 2018, 40-47.)

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

5.1 Toimeksiantaja ja kehittämistehtävä

Kehittämistyömme tavoitteena oli kehittää luontoon liittyvä työväline luontokasvatukseen. Toimeksiantaja toimi Norlandian luontopäiväkoti Apila. Aloitimme opinnäytetyömme keväällä 2020, jolloin olimme yhteydessä toimeksiantajaamme. Toimeksiantajalla ei ollut tarjota valmista ideaa opinnäytetyölle, joten ehdotimme, että tekisimme luontoon liittyvän vuosikellon päiväkotiin. Ideamme kuulosti heidän mielestään hyvältä. Toimeksiantajamme toivoi, että tuotos voisi olla kaikenikäisten lasten käytössä päiväkodissa.

Ensimmäinen Norlandia päiväkotia on perustettu vuonna 1994. Vuonna 2014 päiväkotia liittyi osaksi kansainvälistä Norlandia Preschool -organisaatiota. Tähän kuuluu päiväkoiteja pohjoismaissa sekä Hollannissa, Puolassa ja Saksassa. Suomessa Norlandia päiväkodit toimivat yli 40 kunnassa ja yksiköitä on 80. Norlandia päiväkotien pedagogiset kulmakivet ovat yksilöllisyys, turvallisuus, sensitiivisyys, sitoutuneisuus ja aktiivinen oppiminen. (Norlandia päiväkodit 2021.)

Norlandian luontopäiväkodeissa painottuu lapsen positiivinen luontosuhde. Varhaiskasvatuksessa painotetaan positiivisen luontosuhteen kehittymistä ja kestäväan elämäntapaan ohjaamista. Luonnossa korostuu lapsen osallisuus, monipuolinen liikkuminen, luova ja pitkäkestoinen leikkiminen, ympäristön havainnointi sekä tutkiminen. Tarkoituksena on, että lapsi oppii viihtymään ulkona säästä riippumatta. Lapsen luontaista uteliaisuutta tai liikkumista ei rajoiteta. Lapsesta kasvaa luonnon moninaisuudesta nauttiva ja luontoa kunnioittava lapsi. Luontopäiväkodissa lapset on jaettu iän mukaan ryhmiin. Kaikissa ryhmissä on omat keskeiset luontokasvatustavoitteet. 0-2-vuotiailla tavoitteena on luonnossa viihtyminen ja perusliikuntataidot. 3-4-vuotiailla tavoitteena on luonnossa oppiminen. 5-6-vuotiaiden tavoitteet ovat luonnossa oppiminen ja kestäväan elämäntapaan suuntautuminen. Päiväkodissa annetaan tilaa lasten omille kokemuksille ja havainnoille. Tarkoituksena on tutkia yhdessä sitä, mistä lapsi on kiinnostunut. (Norlandia päiväkodit 2021.)

Toimeksiantajamme on Norlandia Apila on luontopainotteinen päiväkotia ja sijaitsee Ruskolla. Päiväkotia aloitti toiminnan elokuussa 2017 ja laajennus osa valmistui 2019.

Päiväkodissa on 7 ryhmää. Päiväkodissa toimitaan pienryhmissä omahoitajan johdolla. (Norlandia päiväkodit 2021.)

Tutustuimme syksyllä 2020 päiväkodin toimintaan. Päiväkodilla on loistavat puitteet kierätykseen. Muovit viedään muovinkeräykseen yhdessä lasten kanssa. Kyseessä on luontopäiväkoti, joten luonto näkyy päiväkodin toiminnassa. He ulkoilevat kaksi kertaa päivässä ja tekevät paljon erilaisia retkiä. Päiväkodissa on myös käytössä iso piha, jossa on erilaisia maastoja. Pihan vieressä on myös metsä, jota he hyödyntävät lasten kanssa. Esimerkiksi syksyisin he menevät lasten kanssa keräämään marjoja ja katselemaan sieiniä. Haluamme vuosikellomme avulla tukea tällaista toimintaa, jossa luontoa hyödynnetään vuodenaajoista riippuen. Päiväkodissa opetetaan myös kunnioittamaan luontoa ja sen eläimiä, jonka haluamme ottaa huomioon myös opinnäytetyössämme.

5.2 Kehittämistyön kuvaus

Teemme päiväkotiin kansion, joka sisältää erilaisia tehtäviä ja harjoituksia kaikkiin eri vuodenaikoihin sekä kestävään kehitykseen. Päiväkodin eri ryhmät pystyvät hyödyntämään kansiota ja sen sisältöä varhaiskasvatuksessa. Jokainen vuodenaika ja kestävä kehitys on erotettu lorulla sekä vuodenaikaan ja kestävään kehitykseen sopivalla väriteemalla. Vuosikellossamme kulkee myös tarina, jonka kautta lapset voivat ihmetellä luontoon liittyviä asioita. Vuosikalenterissa seikkailee erilaisia eläimiä, jotka havainnoivat omassa metsässään vuodenaikojen muutoksia ja tapahtumia. Tämän jälkeen lapset pääsevät tutkimaan omaa lähiympäristöään ja havainnoimaan mitä siellä tapahtuu. Jokaiseen vuodenaikaan tulee aluksi vuodenaikojen merkkejä-tehtävä, jossa lapset pääsevät tarkastelemaan oman lähiympäristönsä vuodenaikan merkkejä.

Tarkoituksenamme oli tehdä vuosikellosta mahdollisimman monipuolinen ja että siinä on huomioitu myös lasten osallisuus. Myös jokaisessa toimintatuokiassa on mainittu, minkä ikäisille ne on suunniteltu, mitä tarvikkeita kasvattaja tarvitsee ja mitä eri oppimisen alueita ne sisältävät. Näin pyrimme helpottamaan kasvattajan suunnittelua päiväkodin arjessa.

5.3 Kehittämisen prosessi ja kehittämismenetelmät

Päädyimme käyttämään opinnäytetyössä konstruktivista mallia, jossa yhdistyy lineaarisen mallin ja spiraalimallin vaiheet. Linearisessa mallissa työskentely alkaa tavoitteen määrittelyllä, josta seuraa suunnittelu, toteutus ja prosessin päättäminen sekä arviointi. Spiraalimallissa kehittämistä kuvataan spiraalina. Tällöin kehittämishankkeen tehtävistä, organisoinnista, toteutuksesta sekä arvioinnista muodostuu kehä. Toiminnan jatkuessa muodostuu uusia kehiä. Uusilla kehillä tuotos arvioidaan uudelleen. Spiraalimallissa arviointi ja vuorovaikutus ovat hyvin tärkeitä. Konstruktivinen malli sisältää kehittämishankkeen huolellisen suunnittelun, hankkeen vaiheistuksen, toiminnasta oppimisen, osallisuuden sekä kehittämistoiminnan metodologisen ymmärtämisen ja hallinnan. (Salonen 2013, 15-16.)

Konstruktivinen malli eroaa lineaarisesta mallista arvioinnin osalta. Konstruktivisessa mallissa arviointia tapahtuu eri vaiheissa. Lisäksi inhimillisiä tekijöitä otetaan huomioon. Konstruktivisessa mallissa on paljon spiraalimallin elementtejä esimerkiksi pysähtymistä, arviointia ja eteenpäin katsomista. Lisäksi vuorovaikutteista ja tasavertaista keskustelua. (Salonen 2013, 16.) Tämän vuoksi päädyimme käyttämään kehittämismenetelmänä dialogista keskustelua. Lisäksi opinnäytetyössä on käytetty kehittämismenetelmänä kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, kokeilevaa toimintaa ja tutkimusten hyödyntämistä. Tiedonhankintamenetelminä käytimme havainnointia.

Kehittämistyömme alkoi keväällä 2020, kun saimme toimeksiantajan idean kehittämistarpeesta. Olimme innoissamme aiheesta, koska luonto oli kummallekin tärkeä asia. Meitä myös motivoi se, että pääsisimme kehittämään jotain uutta, jota voisimme hyödyntää myös itse varhaiskasvatuksessa. Aiheen valinnassa on tärkeää, että se motivoi ja kiinnostaa itseä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 23).

Aloitusvaiheen aikana mietitään kehittämistarve, alustava kehittämistehtävä, toimintaympäristön sekä toimijat sekä heidän osallisuus (Salonen 2013, 17). Meillä oli tiedossa toimeksiantaja, johon olimme yhteydessä sähköpostin välityksellä. Aloimme miettimään kehittämistehtävää ja minkälainen sen tulisi olla, jos ympäristönä on luontopäiväkoti. Tiedossamme oli, että Norlandia päiväkoti Apila toivoi työmenetelmää tai välinettä luontokasvatukseen. Olisimme halunneet käydä tutustumassa luontopäiväkotiin, mutta koronatilanne vaikeutti sitä. Tämän vuoksi emme tienneet millaisia työvälineitä Apilassa oli jo käytössä.

Aloitusvaiheen jälkeen seurasi suunnitteluvaihe. Tällöin hankkeesta tehdään kirjallinen kehittämissuunnitelma (Salonen 2013, 17). Toimme suunnitelmassa ilmi tavoitteet, ympäristön, työn vaiheet ja toimijat. Aloimme miettimään tiedonkeruumenetelmiä. Ideoimme tuotosta paperille ja pohdimme myös eri aistien hyödyntämistä siinä. Pylimme heittelemään vain ideoita, joita sitten myöhemmin muokkaisimme ja karsisimme. Aloitimme tutustumaan enemmän kirjallisuuteen ja miettimään kehittämismenetelmiä. Menetelmäksi valitsimme kuvailevaan kirjallisuuskatsauksen. Päädyimme narratiiviseen yleiskatsaukseen, koska halusimme tutustua aineistoihin vapaammin. Kuvaileva kirjallisuuskatsausta voidaan kutsua yleiskatsaukseksi, jossa ei ole tiukkoja sääntöjä. Tästä huolimatta kuvattavaa ilmiötä voidaan kuvata laaja-alaisesti ja luokitella ilmiön ominaisuuksia. (Salminen 2011, 6-8.) Löysimme hyvin monipuolisesti erilaista kirjallisuutta aiheesta. Tutustuimme tutkimustuloksiin, kirjallisuuteen sekä miten luontokasvatusta hyödynnetään lastenkirjoissa. Aineistomme oli hyvin laajaa ja moninaista. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla epäyhtenäistä tietoa pystytään järjestämään, jolloin lopputuloksesta saadaan helppolukuista (Salminen 2011, 6-8). Teoriakirjallisuutta pelkästä luontokasvatuksesta ei ollut runsaasti saatavilla. Usein kirjallisuudessa mainittiin luonto- tai ympäristökasvatus. Hyödynsimme kuitenkin aineistossa esimerkiksi liikuntakasvatuksesta ja tiedekasvatuksesta kertovaa materiaalia, koska huomasimme, kuinka niissä huomioidaan luontokasvatusta esimerkiksi luonnossa liikkumisena ja luonnon ilmiöiden tutkimisena.

Tutustuaksemme aiheeseen etsimme vastauksia kysymyksiin: Mitä on luontokasvatus? Millaista pedagogiikkaa luontokasvatuksessa voidaan hyödyntää? Miten kestävä kehitys huomioidaan varhaiskasvatuksessa? Hankimme teoriaa erilaisista luontoa ja lasta, varhaiskasvatusta, ympäristö- ja luontokasvatusta sekä kestävästä kehitystä käsittelevistä julkaisuista. Tutustuimme kirjallisuuteen ja valitsimme niistä itsellemme sopivat. Ympäristökasvatuksesta löytyi huomattavasti enemmän kirjallisuutta, jolloin käsitteen hyödyntämistä opinnäytetyössämme. Kirjoitimme jokaisen lähteen, josta olisi meille hyötyä ylös. Sovimme, että kirjoitamme aluksi kaiken teorian ylös mitä vain löydämme. Tämän jälkeen alkaisimme enemmän miettimään, mistä kirjallisuudesta olisi hyötyä opinnäytetyössämme. Aluksi teorian kirjoittaminen tuntui vaikealta ja irtonaiselta, koska meillä ei ollut vielä tuotosta. Meillä oli kasa ideoita, mutta ei juurikaan minkäänlaista konkreettista. Päädyimme siihen, että kirjallisuutta olisi helpompi valikoita, jos meillä olisi olemassa jonkinlainen tuotos sen pohjaksi. Työstövaihetta pidetään kaikkein pisimpänä ja vaativimpana vaiheena (Salonen 2013, 18).

Teoriaosuuden jälkeen aloimme tekemään tuotosta ja etsimme erilaisia ideoita siihen menetelmäkirjallisuudesta. Olimme puhelimen välityksellä yhteydessä toimeksiantajaan ja keskustelimme siitä, minkälaiselle tuotokselle on tarvetta. Ennen keskustelua tiesimme vain, että he halusivat materiaalia luontokasvatukseen. Puhelun aikana selkeni, että he toivoivat työvälinettä kasvattajalle luontokasvatuksen tueksi. Keskustelun jälkeen aloimme ideoimaan tuotosta ja aloimme miettiä vuosikellon tekemistä. Ideoimme toimitatuokioita yhdessä niin, että niissä teemana olisi vuodenajat ja eläimet. Osa tuotoksen ideoista on itse keksitty ja osassa on käytetty inspiraationa eri varhaiskasvatusryhmien sivuilla olevia ideoita. Tutustuimme lastenkirjallisuuteen, jotka käsittelivät retkeilyä, kieräytystä, loruja ja askartelua. Osa oli myös tietokirjoja, joissa mietittiin luonnon ilmiöitä lasten näkökulmasta. Tuotoksessa olemme hyödyntäneet erilaisia julkaisuja, jotka sisältävät erilaisia ideoita luonnossa tekemiseen lasten kanssa. Tuotoksemme tavoitteena on monipuolisuus ja helppokäyttöisyys. Lisäksi haluamme, että tuotoksessa toteutuu myös lasten osallisuus. Tuotoksemme on tehty Powerpoint-sovelluksessa.

Vierailimme päiväkodissa syksyllä 2020, jolloin esittelimme suunnitelmamme tulevasta tuotoksesta. Vierailun menetelmiksi valikoitui dialoginen keskustelu ja havainnointi (Salonen 2013, 22-23). Pääsimme tutustumaan päiväkodin tiloihin ja kysymään kuinka paljon luontokasvatus näkyy heidän arjessaan. Halusimme käyttää menetelmänä dialogista keskustelua, koska halusimme huomioida työntekijöiden toiveet ja kuulla heidän ajatuksiaan liittyen vuosikelloon. Kehittämistyötä tehdessä on tärkeää sovitella erilaisista näkemyksistä ja muodostaa yhteistä ymmärrystä. Erilaisten näkemysten hyväksyminen mahdollistaa toimijoiden tasavertaisen ja aidon osallistumisen. (Toikko & Rantanen 2009, 10.) Työntekijöiltä nousi hyviä toiveita ja tarpeita. He ehdottivat, että vuodenaikojen lisäksi käsitteisimme kierrätystä. Havainnoimme päiväkodin tiloja, jotta pystyisimme huomioimaan ne vuosikellon toteutuksessa. Hyödynsimme ulkopuolista havainnointia, jolloin seurasimme päiväkodin arkea ja aikuisten sekä lasten toimintaa.

Vierailun jälkeen aloimme keräämään enemmän materiaalia ja ideoita vuosikelloa varten. Vuosikello alkoi muodostua, jolloin teorian kirjoittaminen helpottui. Jaoimme ja sovimme vastuualueet ja päivät, jolloin kävisimme yhdessä tuotosta läpi. Työstövaiheessa aktivoituvat ammatilliset kvalifikaatiot, joita ovat suunnitelmallisuus, vastuullisuus, itsenäisyys ja vuorovaikutteisuus (Salonen 2013, 18). Pyysimme Norlandia päiväkotia Apilasta ja ohjaavalta opettajalta palautetta vuosikellosta, jotta saisimme lisää varmuutta sen työstämiseen. Saimme hyviä ideoita ja ajatuksia, joita hyödynsimme tuotoksessa ja kehittämistyönraportissa. Opinnäytetyön prosessin aikana olemme saaneet palautetta

kahdelta opiskelijalta ja opettajalta. Opinnäytetyöprosessin loppupuolella käytimme menetelmänä vielä kokeilevaa toimintaa. Kokeilevan toiminnan tarkoituksena on kokeilla, miten tuotos toimii käytännössä (Salonen 2013, 22). Veimme opinnäytetyön tuotoksen arvioitavaksi kahteen päiväkotiin ennen sen luovuttamista Norlandia päiväkoti Apilaan. Opinnäytetyötä testattiin eri ikäisten lasten ryhmissä. Kasvattajat saivat itse päättää mitä toimintatuokioita hyödyntävät toiminnassaan ja antoivat meille palautetta niiden toivuudesta.

Tarkistusvaiheeseen kuuluu arviointia. Vaihe voidaan pitää omana vaiheena, mutta se voi sisältyä myös muihin vaiheisiin. Tarkistusvaiheen erottaminen omaksi vaiheeksi kuitenkin painottaa sen tärkeää roolia osana prosessia. (Salonen 2013, 18.) Olemme arvioineet raporttia ja tuotosta eri vaiheissa prosessia. Opintojemme kautta opinnäytetyön tekeminen jaettiin eri osioihin. Opinnäytetyöprosessi alkoi aiheen valinnalla ja osallistuimme idea- ja suunnittelupajoihin. Pajoissa saimme palautetta muilta opiskelijoilta. Teimme myös opinnäytetyösuunnitelman, josta saimme palautetta ohjaavalta opettajalta. Tämän jälkeen aloimme kirjoittamaan tietoperustaa, josta saimme myös palautetta. Arvioimme itsekkin tietoperustaa ja mietimme minkälaisista teemoista se koostuisi ja mitkä asiat olisivat hyödyllisiä tuotoksen kannalta. Seuraavassa vaiheessa palautimme alustavan tuotoksen arvioitavaksi. Jälleen saimme palautetta ohjaavalta opettajalta ja opiskelijoilta. Lisäksi arvioimme itse, minkälaiseen suuntaan lähdemme jatkojalostamaan tuotosta. Pyysimme palautetta myös toimeksiantajalta sekä tuotoksesta että kehittämistyön raportista. Opinnäytetyön loppuvaiheessa arvioimme tuotosta enemmän. Pyysimme palautetta siitä ohjaavalta opettajalta useammin ja lähetimme sähköpostin avulla sen toimeksiantajalle arvioitavaksi. Mietimme paljon tuotoksen ulkoasua ja raportin sisältöä. Onko teoriaosio riittävä ja selkeä? Miten kehittämismenetelmiä on hyödynnetty ja olemmeko käyttäneet tiedonkeruussa muita menetelmiä kuin niitä mitä olemme suunnitelleet? Minkälaisessa muodossa tuotos olisi? Vaikka arviointia on tapahtunut koko opinnäytetyön prosessin ajan, niin koemme, että prosessissa on ollut oma vaiheensa arvioinnille. Tarkistusvaiheessa arviointi on ollut systemaattisempaa ja olemme käyttäneet arviointiin enemmän aikaa.

Viimeistelyvaiheeseen kuuluu opinnäytetyön hiomista ja karsimista. Tällöin viimeistellään sekä tuotos ja kehittämishankeraportti. (Salonen 2013, 18.) Vuosikello oli tällöin melkein valmis, mutta raportin kanssa oli enemmän tehtävää. Huomasimme, että olimme panostaneet huomattavasti enemmän itse tuotokseen kuin raporttiin. Kiinnitimme

enemmän huomiota raportin sekä vuosikellon ulkonäköön. Halusimme, että vuosikellon ulkoasu olisi yhtenäinen ja viimeistelty.

Kehittämishankkeen tulos on konkreettinen tuote. Se voi olla esimerkiksi malli, kuvaus, kirja, opas tai kansio. (Salonen 2013, 19.) Meidän kehittämishankkeemme tuloksena syntyi kansio, jossa on työväline luontokasvatuksen tueksi. Vuosikellon teemana on vuodenajat ja eläimet.

6 TUOTOS

6.1 Rakenne

Pyrimme tekemään vuosikellosta mahdollisimman yhtenäisen sisällöllisesti ja ulkoisesti. Toimeksiantaja antoi meille hyvin vapaat kädet vuosikellon suunnitteluun. Vierailimme Norlandia Apilassa syksyllä 2020 ja keräsimme tietoa dialogisen keskustelun avulla. Halusimme, että vuosikello sopii Apilaan ja sitä pystyisi hyödyntämään mahdollisimman hyvin. Pyrimme siihen, että vuosikello on selkeä, mutta visuaalisesti kaunis kokonaisuus. Halusimme tehdä vuosikellon, jota voi katsella yhdessä lasten kanssa. Tämän vuoksi kuvitimme vuosikelloa ja keksimme sinne loruja ja tarinoita.

Jokaisessa tuokiossa on otsikko, joka pyrkii motivoimaan lapsia ja aikuisia toimintaan. Otsikko paljastaa hiukan tulevasta tuokiosta kuten mikä eläin tuokioon liittyy, mitä materiaalia toimintaan tarvitaan tai mihin vuodenaikaan se liittyy. Otsikon alapuolelta löytyy suositus, minkä ikäisille toiminta sopii. Pyrimme suunnittelemaan vuosikellon, jossa on monipuolisesti tekemistä 1-5-vuotiaille. Jokaisessa tuokiossa on ohjeet toiminnan toteuttamista varten. Oppisen alueet on merkitty neliskanttiseen laatikkoon ja materiaalit pyöreäreunaiseen laatikkoon. Halusimme, että tyyli olisi yhtenäinen ja tieto löytyisi helposti.

Olemme tuottaneet itse vaihtelevasti erilaisia kuvia, loruja ja tarinoita toimintatuokion ympärille. Lorujen, kuvien ja satujen avulla pystymme huomioimaan kielen kehityksen ja tukemaan sen oppimista. Jokaisesta toimintatuokiosta löytyy vähintään kuva, loru tai satu. Kuvien avulla lapset saavat käsityksen siitä, mistä eläimestä puhutaan.

Jokaista vuodenaikaa ennen on kansikuva vuodenajasta, jossa on myös loru. Tämä jakaa vuosikellon osiin ja tekee siitä helposti luettavan. Vuosikello on suunniteltu niin, että sivusta saa tehtyä lorukortteja, joita voi tutkia lasten kanssa.

6.2 Hahmot ja ympäristö

Vuosikellomme teemana on vuodenaajat ja eläimet. Mietimme, kuinka saisimme tehtyä vuosikellosta yhtenäisen ja päädyimme luomaan kuvitteellisen paikan, johon vuosikellon tapahtumat sijoittuvat. Päätimme luoda hahmoilla kotimetsän, jossa he asuvat ja seuraavat metsänsä muutoksia. Nimi oli ensin Satumetsä, mutta toimeksiantaja pyysi

vaihtamaan nimeä ja ehdotti nimeksi Taikametsää. Nimesimme metsän Taikametsäksi. Taikametsän avulla tarinan keksiminen oli helpompaa. Halusimme korostaa, sitä että eläimet tekevät havaintoja vuodenaajoista omassa metsässään. Tällöin kasvattajan olisi helpompi motivoida lapsia, siihen että he lähtevät tutkimaan heidän kotimetsäänsä. Lapset saavat havainnoida, mitä muutoksia siellä näkyy.

Toimeksiantaja toivoi, että hahmoina on Suomen metsän eläimiä. Vuosikellossa päästään seuraamaan näiden eläinten valmistautumista ja toimintaa eri vuodenaikoina. Olemme valinneet eläimiksi lapsille tuttuja eläimiä. Hahmot vaihtelevat vuodenaajan mukaan. Pyrimme hyödyntämään vuodenaajoissa sellaisia hahmoja, joiden toiminta muuttuu vuodenaikojen mukaan. Olemme valinneet hahmoiksi mahdollisimman erilaisia eläimiä. Eläimet ovat nisäkkäitä, matelijoita, sammakkoeläimiä, lintuja ja hyönteisiä. Nisäkkäistä valitsimme karhun, oravan, siilin, jäniksen, karpän, mäyrän, peuran ja hiiren. Matelijoista valitsimme käärmeen. Sammakkoeläimiä edustaa rupikonna. Linnuista valitsimme pöllön, harakan, punatulkun ja pääskysen. Vuosikellossa seikkailee monipuolisesti eri hyönteisiä kuten perhonen ja muurahainen. Tarkoituksena oli valita monipuolisesti eri eläimiä, jotta lapset oppisivat uusia eläimiä ja kuinka monipuolinen luonto Suomessa on. Piirsimme hahmoja itse sekä saimme käyttöömmme Jenni Mäkisen kuvia.

6.3 Pedagogiikka

Vuosikello koostuu erilaisista toimintatuokioista. Tarkoituksena oli luoda kansio, jossa olisi erilaisia toimintatuokioita eri ikäisille lapsille. Tällöin kasvattajat voisivat miettiä itse, mitkä toimintatuokiot sopisivat juuri heidän ryhmälleen. Toimeksiantaja toivoi, että tuotosta pystyttäisiin hyödyntämään eri ryhmissä, eri ikäisten lasten kanssa. Tämän vuoksi toiminnallinen tuotos oli heti mielessämme. Meiltä oltiin myös pyydetty työvälinettä luontokasvatuksen tueksi kasvattajan käyttöön. Tutustuimme paljon erilaisiin toimintatuokioihin kirjallisuudessa ja innostuimme keksimään omia toimintatuokioita luontokasvatuksen tueksi. Halusimme tuoda esiin sitä, että luonto on suuri ja ihmeellinen fyysinen oppimisympäristö, jota voisi hyödyntää monella tapaa varhaiskasvatuksessa. Toimintatuokioita voidaan toteuttaa sekä luonnossa että sisällä. Toimintatuokiot sisältävät askartelua, tutkimista, havainnointia ja leikkejä.

Toimintatuokiot on jaettu vuodenaikojen ja kestävän kehityksen mukaan. Vuosikello alkaa syksystä. Päädyimme tähän ratkaisuun, koska varhaiskasvatuksen toimintakausi alkaa elokuussa. Toimintatuokioiden järjestys vuosikellossa on mietitty vuodenaikojen

muutosten mukaan. Viimeisenä vuosikellossa on kestävään kehitykseen liittyviä toimintatuokioita. Toimeksiantaja toivoi, että vuosikellossa olisi huomioitu tätäkin teemaa.

Pyrimme luomaan mahdollisimman monipuolisen ja kattavan työvälineen, jota kasvattajat voivat käyttää. Toimintatuokiota voidaan toteuttaa yhdessä lasten kanssa. Tuomme vuosikellossa esiin minkä ikäisille eri toimintatuokiot sopivat sekä mitkä oppimisen alueet niissä painottuvat. Tarkoituksena oli luoda laadukas työväline, jota on helppo käytännössä käyttää. Halusimme, että tuotos on varhaiskasvatussuunnitelman mukainen. Huomioimme oppimisen alueet toiminnassa ja toimimme ne näkyväksi osaksi tuotosta. Jokaiseen toimintatuokioon on kirjoitettu, mitä oppimisen alueita siinä harjoitellaan. Tämä teki myös tuotoksesta monipuolisen. Pyrimme siihen, että oppimisen alueet toteutuisivat mahdollisimman tasaisesti.

Jokaisessa toimintatuokiossa lukee, minkä ikäisille lapsille tuokio on suunniteltu. Olemme miettineet, tuokioiden sopivuutta lasten kasvun ja kehityksen kannalta. Mietimme lasten hienomotoriikan ja karkeamotoriikan kehitystä sekä huomioimme puheen kehitystä. Kaiken ikäisille sopivat toimintatuokiot ovat askartelua ja tutkimista. Tuokioissa askarrellaan luonnon materiaaleista ja tutkitaan ympäristöä esimerkiksi vuodenaikojen merkkejä. Yli 3-vuotiaiden lasten toimintatuokioissa enemmän pohditaan yhdessä lasten kanssa. Lapset saavat kertoa enemmän omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Askartelut ovat myös yksityiskohtaisempia ja haastavampia. Tuokiot ovat kuitenkin sovellettavissa niin, että ne sopivat nuoremmille ja vanhemmille lapsille.

Vuosikellon helppokäyttöisyyden vuoksi kirjasimme siihen, mitä materiaaleja tuokiossa tarvitaan. Kirjoitimme myös ohjeet esimerkiksi askarteluihin. Materiaalit ovat kuitenkin sovellettavissa. Toimintatuokioissa hyödynnetään luontoa ja vuodenaikaa. Halusimme tukea lasten osallisuutta, joten valitsimme tuotokseen sellaisia toimintatuokioita, joissa lapset osallistutetaan mukaan toimintaan. Lapset pääsevät esimerkiksi keräämään luonnosta asioita, joita haluavat hyödyntää tuokioissa.

Tarkoituksena oli luoda laadukas työväline, jota on helppo käytännössä käyttää. Halusimme, että tuotos on varhaiskasvatussuunnitelman mukainen. Huomioimme oppimisen alueet toiminnassa ja toimimme ne näkyväksi osaksi tuotosta. Jokaiseen toimintatuokioon on kirjoitettu, mitä oppimisen alueita siinä harjoitellaan. Tämä teki myös tuotoksesta monipuolisen. Valitsimme tuotokseen monipuolisesti erilaisia tuokioita, jotta oppimisen alueet toteutuisivat mahdollisimman laajasti.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI

7.1 Kehittämistyön arviointi

Kehittämistyömme tavoitteena oli tehdä luontoon liittyvä työväline Norlandian luontopäiväkoti Apilaan. Heidän toiveenaan oli, että työvälinettä voitaisiin hyödyntää päiväkodissa 1-5-vuotiaiden kanssa ja, että käsittelemme myös kestävästä kehitystä työssämme. Muuten saimme hyvin vapaat kädet työvälineen suunnitteluun. Suunnittelimme luontoon liittyvän Vuosi luonnossa -vuosikellon, jossa on erilaisia toimintatuokioita ympäri vuoden. Vuosikellon lopussa on myös toimintatuokioita kestävästä kehitykseen liittyen.

Mielestämme kehittämistyömme vastaa niitä tavoitteita ja tarpeita, mitä kehittämistyötämme pyydettiin. Aloitimme kehittämistyönprojektin etsimällä erilaista kirjallisuutta aiheeseen liittyen. Aluksi teorian kirjoittaminen tuntui vaikealta ja irtonaiselta, koska meillä ei ollut vielä tuotosta. Kun olimme suunnitelleet tulevaa tuotosta, myös teorian kirjoittaminen helpottui. Kehittämistyön tiedon rajaaminen tuntui kuitenkin välillä haastavalta, että saisimme tehtyä teoriasta järkevän kokonaisuuden. Otsikot ovat muuttuneet projektin aikana moneen kertaan ja olemme karsineet ylimääräistä tekstiä pois, että työ olisi looginen ja pidäytyisi samassa aiheessa.

Tietoperustan teemoiksi valikoitui lapsen ja luonnon suhde, ympäristökasvatus sekä kasvattajan rooli ympäristökasvatuksessa. Yksi ympäristökasvatuksen tavoitteista on lapsen luontosuhteen vahvistaminen (Cantell 2011, 336). Lapsen luontosuhde vahvistuu, kun hän saa erilaisia kokemuksia luonnosta. Tuotos sisältää paljon sisällä ja ulkona toteutettavia toimintatuokioita luontoon ja kestävästä kehitykseen liittyen. Kuitenkaan mitään tuotoksessa olevia toimintatuokioita ei ole mahdotonta toteuttaa luonnossa. Tuotoksesamme lapsi saa erilaisia kokemuksia liikkuen, leikkien ja havainnoiden luontoa sekä askartelemalla erilaisista luonnonmateriaaleista.

Toimeksiantajamme toivoi, että kehittämistyömme käsittelee myös kestävästä kehitystä. Myös ympäristökasvatuksessa painotetaan myönteistä suhdetta kestävästä kehitykseen (Cantell 2011, 336). Aluksi kestävästä kehityksen mukaan ottaminen vuosikelloon tuntui haastavalta. Kestävä kehitys tuntui käsitteenä hyvin laajalta. Lähestyimme kuitenkin kestävästä kehitystä ekologisuuden kautta. Vuosikellossa on lopussa oma osio kestävästä kehitykselle, mutta kestävästä kehityksestä näkyy myös vuodenaikojen eri toimintatuokioissa,

kuten askarteluna eri luonnonmateriaaleista ja luonnon hyödyntämistä fyysisenä oppimisympäristönä. Tietoperustassa käsittelemme kestävästä kehitystä omana kappaleena.

Kehittämistyössämme on huomioitu myös, että se on varhaiskasvatussuunnitelman mukainen. Halusimme tuoda esille, miksi luonnon hyödyntäminen varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä on hyödyllistä. Kerromme tietoperustassa luonnon hyvinvointivaikutuksista ja myös millainen luonto on fyysisenä oppimisympäristönä. Tuotosta tehdessämme mietimme tuotoksen käyttämistä myös omassa työssämme varhaiskasvatuksen opettajina. Mietimme, mitä pidämme itse tärkeänä, kun suunnittelemme toimintaa lapsille. Koska työväline on suunniteltu kasvattajan käyttöön varhaiskasvatuksessa, kerromme teoriaosuudessa myös siitä, miten kasvattaja voi omalla toiminnallaan tukea lapsen luontosuhdetta.

Halusimme tehdä tuotoksestamme helppokäyttöisen, että se tulisi kasvattajien käyttöön päiväkodissa. Myös tuotoksen monipuolisuus oli yksi tavoitteistamme. Erilaisten visuaalisten päätösten avulla olemme yrittäneet vaikuttaa siihen, että vuosikelloa olisi mielekästä ja helppoa käyttää. Kasvattajan on helpompaa suunnitella toimintaa lasten kanssa, kun hän tietää, mitä eri tarvikkeita hän tarvitsee toimintatuokioon tai minkä ikäisille kyseinen tuokio on tarkoitettu. Jokaisesta tuokiosta löytyy myös, mitä eri oppimisen alueita ne sisältävät. Halusimme oppimisen alueiden avulla tuoda näkyväksi sen, että vaikka toimintaa toteutetaan luonnossa tai luontoon liittyen, ne voivat sisältää monia eri oppimisen alueita. Olemme lorujen, kuvien ja tarinan kautta lisänneet tuotoksen monipuolisuutta. Aluksi mietimme, tuleeko tuotoksestamme liian sekava, kun se sisältää monia eri elementtejä. Saimme, kuitenkin vuosikellon näyttämään selkeältä erilaisten värien, fonttien ja muotojen avulla.

Koemme, että haastavinta koko kehittämistyöprojektimme aikana oli toimeksiantajan osallistaminen. Kävimme syksyllä 2020 vierailulla Norlandia luontopäiväkoti Apilassa ja kysyimme heidän mielipiteitään, mitä vuosikello voisi pitää sisällään. Saimmekin paljon erilaisia ideoita ja ajatuksia vierailtuamme päiväkodilla. Pyysimme heitä myös olemaan meihin yhteydessä, jos heillä tulee jotain mieleen kehittämistyömme suhteen. Olisimme kuitenkin voineet osallistuttaa toimeksiantajaa vielä enemmän kehittämistyömme tekoon, kuten kyselyn avulla. Kysely olisi voitu jakaa kaikille päiväkodin työntekijöille, jolloin kaikki työntekijät olisivat tulleet kuulluksi. Pääsimme kokeilemaan kuitenkin toimintatuokioita päiväkodeissa, jossa olemme itse töissä. Saimme myös palautetta opettajalta ja kahdelta opiskelijalta kehittämistyöprojektimme aikana. Loppuvaiheessa saamamme

palaute opettajalta, kahdelta opiskelijalta sekä kahdesta päiväkodista on ollut pääosin hyvää. Saimme myös hyviä parannus ehdotuksia kehittämistyömme suhteen.

7.2 Eettisyys

Huomioimme opinnäytetyössä toimeksiantajan toiveet. Toiveena oli luoda luontoon liittyvä työväline. Lisäksi opinnäytetyön edetessä toimeksiantaja toivoi, että huomioisimme vuosikellossa kestävästä kehitystä. Olimme aiheesta innoissamme ja koimme aiheen tärkeäksi. Kiinnostus aihetta kohtaan lisäsi motivaatiota. Pohdimme aihetta huolella ja aluksi kirjoitimme kaikki ideat ja ajatukset ylös. Tästä oli helpompi lähteä karsimaan, minkälaisen tuotoksen tekisimme. Kehotimme Apilan työntekijöitä olemaan meihin yhteydessä, jos prosessin varrella tulisi ideoita, toiveita tai kysymyksiä. Pyrimme työskentelemään mahdollisimman avoimesti. Kysyimme myös palautetta toimeksiantajalta, jotta opinnäytetyö vastaisi heidän tarpeeseensa. Keskustelimme toimeksiantajan kanssa salassapidosta ja lopullisen tuotoksen julkaisusta. Toimeksiantaja antoi suostumuksensa, että voimme puhua heistä nimellä opinnäytetyössä.

Kun aloimme työstämään opinnäytetyötä, tutustuimme kehittämistyöhön ja sen vaiheisiin. Ennen opinnäytetyön aloitusta suoritimme kurssin kehittämis- ja tutkimusosaamisesta. Kurssin ansioista tiesimme minkälaisia kehittämistöitä voi tehdä sekä miten opinnäytetyöprosessi etenee. Työskentelimme tunnollisesti ja määrätietoisesti kohti tavoitetta. Halusimme luoda työvälineen, jota oikeasti voi hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Halusimme myös itse päästä hyödyntämään vuosikelloa.

Käytimme tutkimusmenetelminä dialogista keskustelua, kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, kokeilevaa toimintaa ja tutkimusten hyödyntämistä. Tiedonhankintamenetelminä käytimme havainnointia. Halusimme mennä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa käymään Norlandia päiväkotia Apilassa, jotta näkisimme, minkälainen päiväkotia on kyseessä ja millaisia työvälineitä heillä on jo käytössä. Oli myös tärkeää, että näkisimme päiväkodin tilat ja ympäristön. Koronan vuoksi vierailumme kuitenkin siirtyi syksyyn 2020. Keräsimme päiväkodista ja toiminnasta tietoa dialogisen keskustelun avulla. Halusimme antaa tilaa ja aikaa Apilan työntekijöille kertoa omia näkökulmiaan ja toiveitaan opinnäytetyötä kohtaan. Valitsimme mieluummin dialogisen keskustelun kuin haastattelun, koska halusimme keskustella työntekijöiden kanssa Apilan toiminnasta ja ylipäätään luontokasvatuksesta. Tarkoituksena oli antaa työntekijöille vapaa sana kertoa omia ideoitaan ja toiveitaan. Tavoitteena oli saada mahdollisimman paljon informaatiota

vierailumme aikana. Kirjallisuuden hyödyntämisessä hyödynsimme kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Meillä oli vaikeuksia löytää tietoa luontokasvatuksesta, jonka vuoksi aloimme keräämään aineistoa myös ympäristökasvatuksesta. Tutustuimme kehittämistyöprosessin aikana myös muutamaa tutkimukseen, jotka auttoivat meitä opinnäytetyöprosessissa.

Halusimme saada vuosikellosta mahdollisimman paljon palautetta, jonka vuoksi veimme vuosikellon käytettäväksi myös muihin päiväkodeihin. Toivoimme, että saisimme rakentavaa palautetta vuosikellosta, jonka avulla pystyisimme muokkaamaan siitä mahdollisimman laadukkaan ja helppokäyttöisen.

Työskentelimme kehittämistyön vaiheissa läpinäkyvästi ja rehellisesti. Huomioimme lähdekritiikin ja tiedon luotettavuuden. Lisäksi hyödynsimme tietoa, joka soveltui opinnäytetyöhömmä. Merkitsimme lähdeviitteet emmekä käyttäneet muiden tekstejä ominamme. Lisäksi noudatimme sopimuksia, jotka koskivat esimerkiksi aikatauluja.

7.3 Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu

Kehittämistyön tekeminen on ollut antoisa ja opettavainen kokemus. Luonto on ollut aina lähellä kummankin sydäntä, joten aihe oli meille hyvin mieleinen. Aiheeseemme liittyvän kirjallisuuden lukeminen on ollut mielenkiintoista ja hyödyllistä varhaiskasvatuksen opettajan työssä. Kehittämistyömme loppuvaiheessa aloitimme kummatkin päiväkodissa työskentelyn, mikä on varmasti myös tuonut uusia näkökulmia kehittämistyömme suhteen. Olemme pystyneet ajattelemaan vuosikellon käyttöä kasvattajan näkökulmasta. Päiväkodissa työskentely on myös mahdollistanut sen, että olemme päässeet kokeilemaan osaa vuosikellomme toimintatuokioista. Olemme myös pystyneet hyödyntämään kehittämistyöprosessin aikana oppimaamme tietoa päiväkodissa työskennellessämme.

Kehittämistyön aloittaminen tuntui aluksi haastavalta, sillä tällaisen ison projektin työstäminen oli kummallekin hyvin uutta. Kuitenkin erilaiset työpajat ja keskustelut opettajan ja muiden opiskelijoiden kanssa sekä tuki opinnäytetyö parilta selkeytti omia ajatuksia opinnäytetyön suhteen. Koemme myös, että palautteen saaminen koko kehittämisprosessin aikana on ollut todella tärkeää ja myös opettavaista.

Opinnäytetyötä tehdessämme opimme myös paljon tiimityöskentelystä. Opiskelijoina tykkäämme tehdä asioita hieman eri tahtiin. Teimme opinnäytetyötä oman aikataulumme mukaan, mutta sovimme yhteisiä palaverreja, missä kävimme yhdessä

opinnäytetyötämme lävitse. Jaoimme myös ajatuksiamme WhatsAppin kautta. Kaiken kaikkiaan tiimityöskentely on sujunut hyvin ja kummatkin ovat voineet jakaa avoimesti ajatuksiaan. Olemme myös oppineet itsestämme oppijoina uusia asioita kehittämistyöprosessin myötä. Vuosikelloa tehdessä olemme myös hyödyntäneet omia vahvuuksiamme lorujen ja visuaalisen ulkonäön kanssa.

7.4 Johtopäätökset

Vuosi luonnossa -vuosikello on suunniteltu Norlandia luontopäiväkoti Apilan käyttöön, mutta sitä voi hyödyntää kaikki 1-5-vuotiaiden lasten parissa työskentelevät. Kehittämistyömme julkaistaan Theseus-tietokannassa, jonka jälkeen se on kaikille nähtävillä. Lisäksi esittelemme tuotoksemme yhteisessä raportointiseminaarissa. Vuosikellomme sisältää paljon erilaista tekemistä kaikille neljälle eri vuodenajalle sekä kestävään kehitykseen liittyen. Pyrimme tekemään työstämme monipuolisen ja visuaalisesti kauniin, niin että sitä olisi mielekäs käyttää.

Toivomme, että vuosikellomme herättelee kiinnostusta käyttää luontoa enemmän varhaiskasvatuksen toiminnassa. Olisi hienoa, jos osaisimme hyödyntää enemmän Suomen monipuolista luontoa sekä neljää eri vuodenaikaa. On tärkeää osoittaa lapsille, että metsään meneminen on rikkaus (Wahlström & Juusola 2017, 39). Lapsien on tärkeää saada erilaisia kokemuksia luonnosta, että heidän arvostuksensa luontoa kohtaan kasvaisi. Lapsena kokemamme asiat muokkaavat paljon sitä, miten suhtaudumme maailmaan myös aikuisina. Niin myös luontosuhteen perusta luodaan jo varhaislapsuudessa. Myönteinen ja vahva luontosuhde voi olla kannatteleva voimavara ja voi myös helposti kääntyä toiminnaksi, haluksi vaikuttaa maailman tilaan. (Cantell 2011, 332.)

Halusimme myös vuosikellomme kautta tuoda esille sen, että vaikka toiminta olisikin luontoon liittyvää tai tapahtuisi luonnossa, se voi silti sisällyttää monia eri oppimisen alueita. Luonnossa pystyy tekemään melkein kaikkea toimintaa lasten kanssa, mitä sisälläkin. Luonto on myös helppo hyvinvoinnin lähde niin lapsille kuin aikuisillekin. Siellä oppimista tapahtuu ilman, että mitään erityisempää toimintaa on suunniteltu. Lähdetään siis lasten kanssa metsään ja ollaan onnellisia siitä, että meillä on näin upea luonto. Uskaltaen myös hämmästellä siellä olevia pieniä asioita, mistä lapsetkin innostuvat!

LÄHTEET

Arjanne, S.; Hulden, P.; Leinonen, M.; Liimola, A.; O. Lähdesmäki, S.; Pirttilä, I.; Suomen opetus-
hallitus & Suomen metsäyhdistys 2000. Metsän oppimispolku – metsä- ja puuopetuksen malli.
Jyväskylä: Gummerus Oy.

Arvonen, S. 2017. Metsämieli – mielen ja kehon taskukirja. Helsinki: Metsäkustannus Oy.

Brotherus, A.; Hytönen, J. & Krokfors, L. 2002. Esi- ja alkuopetuksen didaktiikka. 2. painos. Juva:
WSOY.

Cantell, H. 2004. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Cantell, H. 2011. Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Cantell, H.; Aarnio-Linnavuori E. & Tani S. 2020. Ympäristökasvatus – kestävän tulevaisuuden
käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heinonen, H.; Iivonen, E.; Korhonen, M.; Lahtinen, N.; Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016.
Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hujala, E. & Turja, L. 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-
kustannus. ym

Karila, K.; Kinos, J. & Virtanen, J. 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-
kustannus.

Keisteri-Sipilä, E. 2017. Liikuttava luonto – Lähellä koko perhettä. Helsinki: Metsäkustannus Oy.

Kuo, F. & Faber Taylor, A. 2004. Children with ADHD Benefit From Time Outdoors Enjoying Na-
ture. Science Daily. Viitattu 2.5.2021. <https://www.sciencedaily.com/>

Nikkinen, I. 2000. Metsämörri. Helsinki: Sarmala Oy.

Nikodin, J.; Kokkonen, A. & Viberg, K. 2013. Yhteinen käsitys. Kestävän kehityksen kasvatuksen
ja koulutuksen sanasto. Ympäristöministeriö. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy.

Norlandia päiväkodit 2021. Viitattu 21.4.2021. <https://www.norlandiapaivakodit.fi>

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Helsinki: Opetushallitus. Vii-
tattu 20.3.2020.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Parikka-Nihti, M. 2011. Pieniä puroja -kasvua kohti kestävää kehitystä. Helsinki: Lasten Keskus
Oy.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä – Ympäristökasvatus varhaislapsuu-
dessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Polvinen, K.; Pihlajamaa, J. & Berg, P. 2012. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille. Kansalli-
nen hyvinvointiverkosto. Viitattu 20.3.2020.

https://media.sitra.fi/2017/02/27174148/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille-2.pdf

Sahi, V. 2014. Koulumetsäopas – käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaa-
miseen. Helsinki: Suomen luonnonsuojeluliitto.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Viitattu 21.4.2021. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Salonen, K.; Eloranta S.; Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Tampere: Juvenes Print. Viitattu 20.3.2020.

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>

Saren, S. 2019. Tiede- ja teknologiapedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. 1. painos. Helsinki: Otava.

Suomi, A.; Juusola M. & Anundi E. 2016. Vihreä hoiva ja voima. Helsinki: Terapia- ja valmennuskeskus Helsingin Majakka.

Sääkslahti, A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Tuomaala, T. & Myyryläinen, M. 2002. Luonto tutuksi. Jyväskylä: Sarmala Oy.

Tuormaa, M. 2016. Takapihalta alkaa seikkailu – Tarinoita ja toimintaideoita lähiluontoretkeille. Jyväskylä: PS-kustannus.

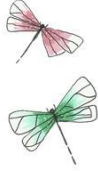
Tyrväinen, L.; Kurttila, M.; Sievänen, T. & Tuulentie, S. 2014. Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu 01.09.2018. Viitattu 20.3.2020. <https://www.finlex.fi/>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003, Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Wahlström, R. & Juusola, M. 2017 Vihreä hoiva ja kasvatus – Luontoherkkyysarjoituksia ja ympäristökasvatusta lapsille sekä nuorille. 2. painos. Helsinki: Artemia.

Vuosi luonnossa -vuosikello

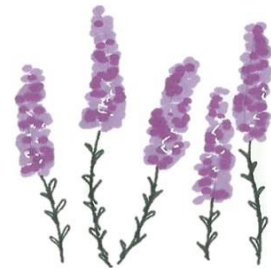

VUOSI LUONNOSSA

Tervetuloa Taikametsään! Taikametsässä pääset seikkailemaan monien eri eläinten matkassa. Löydät myös paljon erilaista tekemistä jokaiselle eri vuodenajalle ja kestävään kehitykseen!

Kuvitus: Jenni Mäkinen

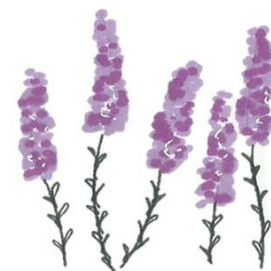
Mikä on vuosi luonnossa -vuosikello?

Vuosi luonnossa -vuosikello on tarkoitettu tukemaan luontokasvatusta varhaiskasvatuksessa. Vuosikello koostuu erilaisista toimintatuokiosta, jotka liittyvät vuodenaikoihin ja kestävään kehitykseen. Vuosikello alkaa syksystä, jonka jälkeen tulee talvi, kevät ja kesä. Viimeisenä käsitellään kestävä kehitystä. Jokaisessa tuokiossa on kerrottu siihen tarvittavat välineet ja mitä oppimisen alueita käsitellään sekä minkä ikäisille toimintatuokio on suunniteltu. Kaikki toimintatuokiot ovat kuitenkin sovellettavissa ja niitä voi hyödyntää kaiken ikäisten lasten parissa. Toimintatuokioita voi myös toteuttaa niin sisällä kuin ulkonakin.

Vuosikelloa voi katsoa myös yhdessä lasten kanssa. Vuosikellossa seikkailee erilasia metsän eläimiä, joiden toimintaa voi seurata eri vuodenaikoina. Vuosikelloista löytyy myös loruja, joita voi hyödyntää sellaisenaan tai toimintatuokioiden yhteydessä.

Vuosikellon on kuvittanut Jenni Mäkinen sekä Amanda Kempainen ja Pauliina Mäkinen. Ulkoasun sekä lorut ovat tehneet Amanda Kempainen ja Pauliina Mäkinen.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Syksy

Lehdet puissa kellastuu
 Veden pintaan värit heijastuu
 Syksy saapuu, saapuu vaan
 Lehdettuulessa lentää saa
 Luonnon väriloisto täyttää metsää
 sienet ja marjat maata peittää
 (Amanda Kemppäinen)

Syksyn merkkejä kaiken ikäiset

Hiiri huomasi syksyn saapuneen Taikametsään. Hän pisti ylös löytämiään syksymerkkejä: keltainen vaahteranlehti, punainen puolukka ja iso märkä lammikko. Mitä syksyn merkkejä sinä löydät?

Mennään tarkkailemaan syksyistä luontoa ulos. Käytetään eri aisteja: kuunnellaan, haistellaan, tunnustellaan ja katsellaan erilaisia syksyn merkkejä.

Päiväkodin seinälle voidaan laittaa iso pahvi tai kangas, johon laitetaan erilaisia kuvia ja havaintoja syksyn merkeistä.

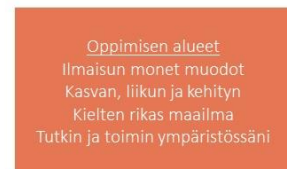
Syksyä voidaan seurata esimerkiksi viikon tai kuukauden ajan ja pahville voidaan laittaa viikonpäivät ja havainnot jokaiselta päivältä.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
 Iso pahvi tai lakana
 Erilaisia kuvia

Oppimisen alueet
 Ilmaisun monet muodot
 Kasvan, liikun ja kehityn
 Kielten rikas maailma
 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lentävätkö linnut etelään talveksi?

yli 3-vuotiaat

Pääskyselä tekevät lähtöä etelään Taikametsässä. Oletko sinä huomannut lintujen jo lähtevän etelään?

Keskustellaan, miksi linnut lähtevät pois talveksi. (ilmaston, sään takia) Mistä linnut voivat tietää milloin on aika lähteä? (valo, lämpötila) Miten linnut löytävät perille? (vaisto, peritty tieto suunnasta, tähdet, muistikartta) Lapsilta voidaan myös kysyä, miten he löytävät perille johonkin paikkaan? (esimerkiksi tuttuun paikkaan on helppo löytää oman muistin avulla) Lapsien ajatuksia voidaan kirjoittaa ylös.

Mennään ulos. Katsotaan aikuisen tekemästä kartasta, minne kuuluu mennä. Ulkona voidaan leikkiä lentäviä lintuja. Kun lasten kanssa löydetään perille, perillä voi olla pieni yllätys lapsille ja voidaan syödä esimerkiksi eväitä. Takaisin päiväkodille mentäessä voidaan miettiä, miten löydämme perille tai osaisimmeko perille ilman karttaa.

Kuvitus: Pauliina Mäkinen

Tarvitaan
Kartta
Yllätys lapsille
Eväät retkelle
Paperia ja kynä

Oppimisen alueet
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Marjamaalaus

kaiken ikäiset

Kerään vähän mustikkkaa,

hitusen vielä puolukkaa

sitten pääsen maalaamaan

taidetta niin marjaisaa

(Amanda Kemppainen)

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Maalaamiseen ei aina tarvitse maaleja. Hyödynnetään taiteen teossa marjoja. Marjoja painetaan paperille, jolloin paperiin syntyy jälkiä.

Lasten kanssa voidaan käydä keräämässä marjat, joita käytetään maalukseen. Marjoja voidaan myös maistella.

Tarvitaan
Marjoja esimerkiksi
mustikoita, puolukoita,
pihlajanmarjoja,
viinimarjoja yms.
Paperia

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Yksinäinen kettu

kaiken ikäiset

Voih, huokaa punahäntäinen kettu. Ei ole yhtään kettuystävää hippaa leikkimään. Taikametsässä asuu vain yksi ainut kettu. Miten voisimme saada ketulle ystäviä?

Voihan kettu repolainen

oletko yksinäinen

kuinka voimme lohduttaa ketturussia,

joka on jäänyt ilman kaveria

(Amanda Kemppäinen)

Askarrellaan kettuja vaahteranlehdistä. Liimataan vaahteranlehdet pahville. Muita lehtiä voi käyttää ketun korvina tai nenänä. Ketulle voi myös piirtää viikset ja leikata paperista silmät. Lasten kanssa voidaan käydä keräämässä askartelussa käytettävät vaahteranlehdet.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Vaahteranlehtiä
Liimaa
Askartelusilmä (valkoista ja mustaa pahvia)
Ruskeaa ja mustaa pahvia

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Sateen ääniä

kaiken ikäiset

”tip, tip, tip” kuuluu, kun sadepisarat osuvat siilin sateenvarjoon Taikametsässä. Sataako sinunkin metsässäsi?

Keskustellaan lasten kanssa sateesta. Jos ulkona sataa vettä voidaan käydä tutkimassa miltä sade tuntuu, miltä se kuulostaa? Mitä pitää pukea päälle kun sataa vettä?

Lauletaan laulua: ”sataa, sataa ropisee, pili, pili, pom”

Aikuinen voi muuttaa laulua sanomalla esimerkiksi ”sataa hiljaa vettä tai sataa lujaa vettä” Lapsilta voidaan myös kysyä miten vettä voisi sataa

Tehdään sateen ääntä eri soittimilla tai eri kehon osilla. Lasten kanssa voidaan harjoitella eri tempoja musiikin avulla.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Erilaisia soittimia tai omaa kehoa voi käyttää myös soittimena

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Sademittari yli 3-vuotiaat

Taikametsässä on satanut jo monta päivää putkeen. Pupua kiinnostaa kuinka paljon sataa ja hän on tehnyt sademittarin löytämästään muovipullosta.

Leikkaa pullo kahtia ja käännä palaset sisäkkäin. Sademittariin voi merkitä tussilla ja viivoittimen avulla mittoja, joista näkee kuinka paljon on satanut. Sen jälkeen sademittari laitetaan ulos sateeseen. Kuinka paljon teillä sataa?

Sadepisarat maahan tippuu
pöleku-pupu sateessa viruu
märkä turkei, märkä kuono
mutta olo ei ole huono
pupu sademittaria rakentaa
sateessa se ahertaa
(Amanda Kemppäinen)

Tarvitaan
Juomapullo
Sakset
Tussi
Viivoitin

Oppimisen alueet
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Amanda Kemppäinen & Jenni Mäkinen

Koditon siili kaiken ikäiset

voi siili-rukkaa
sen kodin vei tuuli hukkaan
Siilin koti on mennyt
menojaan
ja tehnyt siilistä pelokekaan
missä se nyt horrostaakaan talven
kylmän
pitkään sekä synkään
(Amanda Kemppäinen)

Syysmyrsky on hajottanut lehtikasan, jossa on ollut siilin pesä. Pesä on tärkeä siilille, jotta se pystyy talvehtimaan. Siiliä harmittaa ja huolestuttaa kuinka se tulee selviämään talvesta ilman kotia. Miten voimme auttaa siiliä selviämään talvesta?

Lasten kanssa voi käydä keräämässä lehtiä, joita liimataan paperille siilille uudeksi kodiksi. Lasten kanssa voi myös rakentaa lehdistä pihalle uuden kodin siilille.

Tarvitaan
Erllaisia lehtiä
Paperia
Liimaa

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Värisuunnistus

kaiken ikäiset

Taikametsän eläimet ovat päättäneet järjestää värisuunnistuksen. Heidän tulee löytää eri värejä metsästään. Kuinka monta väriä sinä löydät metsästäsi?

Pienempien etsijöiden kanssa voidaan tukea värien etsimistä valmiilla väriympyröillä

Isoimmat etsijät voivat merkitä itse värisuunnistuskarttaan muistiin mitkä värejä löytävät.

Värejä on metsässä monenlaisia

keltaisia lehtiä, sieniä punaisia

sinistä, oranssia, vihreää

violettiä, mustaa, ruskeaa

löytyy värejä erilaisia

tehdään havaintoja erinomaisia

(Amanda Kemppäinen)

Tarvitaan
Väriympyrä tai
värisuunnistuskartta

Oppimisen alueet
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Psst! Värinautit.fi -sivulta löytyy valmiita värisuunnistuskarttoja

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Eläimiä luonnonmateriaaleista

yli 3-vuotiaat

Käpyjä, oksia, lehtiä, kiviä... kettu nuuski kuonollaan. Paljon erilaisia luonnonmateriaaleja löytyy Taikametsästä, kun vain etsii. Löytyykö sinun metsästäsi?

Etsitään luonnosta materiaaleja, joista lapset voivat tehdä oman eläimen. Lapsi voi luoda tarinan eläimen ympärille. Kasvattaja voi auttaa tarinan luomisessa esittämällä avoimia kysymyksiä.

- Mikä hahmo on kyseessä?
- Millainen hahmo on?
- Missä hahmo asuu?
- Mitä hahmo tekee?

Toiminnan voi toteuttaa sisällä tai ulkona esimerkiksi metsässä
Kasvattaja voi dokumentoida lapsen tarinan.

Tarvitaan
Luonnonmateriaaleja

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Syksyinen aarrejahti

kaiken ikäiset

Karhu on kerännyt talteen luonnosta löytämiään aarteita. Hän pistää ne talteen munakennoon.

Lähdetään aarrejahtiin metsään. Jokainen lapsi saa kerätä munakennoon löytämiään aarteita. Niitä voidaan käydä yhdessä läpi mitä kukakin on löytänyt. Lapsille voi antaa erilaisia teemoja, mitä kennoon kerätään esimerkiksi erilaisten materiaalien ja värien avulla.

- Pehmeää
- Kiiltävää
- Luontoon kuulumatonta
- Jotain sormenpäästä pienempää
- Jotain vanhaa
- Jotain kaunista

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Munakennoja

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Sibeliusboksi

yli 3-vuotiaat

Pöllö oli kuullut, että Jean Sibeliuksella oli tapana pitää matkoillaan mukana tulitikkurasiaa. Hän oli kerännyt sinne muistoja ja tuoksuja suomalaisesta metsästä. Tällöin hän saattoi palata kuvitelmissaan takaisin metsän rauhaan. Millainen sinun Sibeliusboksi on?

Lähdetään yhdessä keräämään meille tärkeitä asioita luonnosta ja metsästä. Mutta ole tarkkana sisällön tulee mahtua tulitikkurasiaan.

Kun Sibeliusboksit ovat valmiita niin niitä voidaan tutkia yhdessä. Mietitään yhdessä mitä luonto ja metsä itselle merkitsee. Mikä luonnossa on kaunista? Mikä muistuttaa jostain mukavasta asiasta tai tapahtumasta?

Lasten kanssa voidaan kuunnella Sibeliuksen sävellyksiä ja miettiä millaisia asioita Sibeliuksen tulitikkurasiasta löytyy.

Pssst! Voit lukea Sibeliusboksista lisää Luonnonsuojeluliiton sivuilta.

Tarvitaan
Tulitikkusauvoja
Metsän materiaaleja

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Lauluja ja loruja luonnossa

kaiken ikäiset

Kaunis lintujen laulu kaikui Taikametsässä. Mitä laulua sinä haluaisit laulaa ja leikkiä metsässä?

Lauletaan ja lorutellaan metsässä. Esimerkiksi jänis istui maassa torkkuen – kappaletta laulaessa voidaan aluksi torkkua ja sitten lähteä loikkimaan metsässä. Lauluista ja loruista voi tulla entistä hausempia, kun ne tapahtuvatkin metsässä.

Erilaisia lauluja ja loruja metsäretkelle:

- Jänis istui maassa torkkuen
- Leijonaa mä metsästä
- Syysretki-laulu
- Neljä vuodenaikaa
- Karhu nukkuu
- Pikku-jänö nukkuu

Tarvitaan
Luontoaiheisia lauluja ja
loruja

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Psst! Lisää luontoaiheisia lauluja lapsille:

<http://www.metsaemo.fi/luontoaiheisia-lauluja-lapsille/>

Kuvitus: Jenni Mäkinen

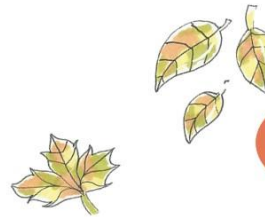
Lehtieläimet

kaiken ikäiset

Jänis keräili erilaisia lehtiä Taikametsässä.

”Vaahteranlehti, koivunlehti, pihlajanlehti” ,tunnisti jänis keränneensä ruskan eri väriset lehdet. Mitä lehtiä sinä tunnistat?

Eri muotoisista ja värisistä lehdistä voi askarrella erilaisia eläimiä tai vaikkapa kukkia. Lehtiä kääntelemällä lehdistä voi syntyä esimerkiksi sammakko. Eläin tai kukka kannattaa liimata paperille ja sille voi halutessaan piirtää suun ja silmät tai liimata askartelusilmät.

Tarvitaan
Lehtiä
Askartelutarvikkeita:
liimaa, tusseja,
askartelusilmä

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Aistit luonnossa

kaiken ikäiset

Keskustellaan, mitä kaikkia aisteja ihmisellä on. Käytetään eri aisteja metsässä:

Kuuloaisti: Kuunnellaan luontoa. Mitkä äänistä ovat ihmisen tuottamia ääniä ja mitkä luonnon ääniä. Voidaan myös tunnistaa eri lintujen lauluääniä.

Tuntoaisti: Etsitään metsästä erilaisia materiaaleja ja tehdään näistä vastakohtapareja. Esim. toiseen käteeseen otetaan jotain pehmeää ja toiseen jotain kovaa. Muita vastakohtapareja ovat mm. kylmä-lämmin, kuiva-kosteaa, terävä-tylppä, sileä-rosainen tai kevyt-painava.

Haju-aisti: Haistellaan, miltä eri asiat tuoksuvat. Miltä lehdet ja maa esimerkiksi tuoksuvat?

Lasten tekemiä havaintoja eri aistein voidaan kirjata ylös paperille laittaa esimerkiksi näkyville päiväkodin seinälle.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Liikutaan eläiminä musiikin tahtiin

kaiken ikäiset

Yksi lapsista nostaa eläinpussista eläimen. Aikuinen voi käyttää valmiita kuvakortteja tai lapset voivat yhdessä valita, mitä eläimiä eläinpussista voi löytyä (aikuinen voi esim. kirjoittaa ne ja laittaa pussiin)

Kun eläin on nostettu pussista, voidaan ensin yhdessä keskustella eläimestä esim. *minkä värinen eläin on, missä eläin asustelee, onko lapset nähnyt kyseistä eläintä*

Aikuinen alkaa soittaa rauhoittavaa musiikkia ja lapset nukkuvat kyseisenä eläimenä lattialla/maassa. Rauhallisella musiikilla lapset voivat myös esimerkiksi mennä pöydän/puun alle piiloon. Kun musiikki muuttuu vauhdikkaammaksi eläimet lähtevät liikkeelle ihmettelemään ja haistelemaan (lentäen, ryömien, loikkien). Aikuinen voi soittaa väliillä rauhallisempaa ja vauhdikkaampaa musiikkia ja lapset liikkuvat sen mukaan. Eläintä vaihdetaan lorupussi-lorun kautta:

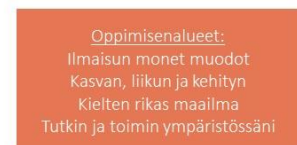
Kuka saa, kuka saa,

eläinpussin kurkista,

tällin tällin tömpsis

Leikkiä leikitään niin pitkään, että jokainen lapsista saa valita eläimen, mitä esittää

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Kuvitus: Amanda Kemppäinen & Jenni Mäkinen

Talven merkkejä kaiken ikäiset

Orava huomasi ensilumen laskeutuvan Taikametsään. Hän tunsikin ulkona oli kylmä ja järvinen oli alkamassa jäätyä. Orava merkitsi muistiin löytämiään talven merkkejä. Mitä talven merkkejä sinä löydät?

Mennään tarkkailemaan talvista luontoa ulos. Käytetään eri aisteja: kuunnellaan, haistellaan, tunnustellaan ja katsellaan erilaisia talven merkkejä.

Päiväkodin seinälle voidaan laittaa iso pahvi tai kangas, johon laitetaan erilaisia kuvia ja havaintoja talven merkeistä.

Talvea voidaan seurata esimerkiksi viikon tai kuukauden ajan ja pahville voidaan laittaa viikoppäivät ja havainnot jokaiselta päivältä.

Tarvitaan
Iso pahvi tai lakana
Erilaisia kuvia

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Jälkien jäljillä

kaiken ikäiset

Lumessa näkyy jälkiä monenlaisia
löytyy pyöreitä, soikioita, kaikkei erilaisia
keitä lumessa on tarponut
tämä on talven suurin arvoitus

(Amanda Kemppäinen)

Pikkuinen hiiren poikanen on lähtenyt talviselle seikkailulle. Hän tarpoo läpi kinoksien kunnes törmää lumessa outoihin jälkiin. Kenen jälkiä nämä ovat?

Minkälaisia jälkiä sinä löydät lähimetsästäsi? Jälkiä voi tehdä myös itse esimerkiksi lakanalle tai askarrella.

Tarvitaan
Paperi tai kangas
Maalia

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Keppitontut

kaiken ikäiset

Kärppä huomasi punalakkisia tonttuja Taikametsässä. Ne ovat metsätonttuja, joita näkevätkin vain tarkkasilmäisimmät. Löytyykö sinun metsästäsi metsätonttuja?

Kerätään metsästä keppejä maasta. Jokainen lapsi saa tehdä kepeistä tontun. Punaisesta huovasta voi tehdä tontulle lakin. Valkoista tai harmaata vanua voi liimata parraksi. Tontulle voi piirtää silmät tai liimata askartelusilmät.

Halutessaan tonttuja voi laittaa ulos maahan pystyyn, niin lapset voivat bongailia tonttuja olleessaan ulkona.

Tarvitaan
Keppejä
Punaista huopaa
Harmaata tai valkoista vanua
Askartelusilmät

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tuikkivat tähtöset

yli 3-vuotiaat

Jänis ja pöllö ihastelivat taivaalla tuikkivia tähtiä. Osa tähdistä loistaa kirkkaammin ja osa himmeämmin. Pöllö opetti siilille erilaisia tähtikuvioita. Tykkäätkö sinäkin ihaila tähtiä iltaisin?

Tutkitaan tähtikarttaa ja nimetään erilaisia tähtikuvioita, kuten Otava. Lapset voivat piirtää siniselle pahville oman tähtikuvion. He voivat ottaa mallia oikeasta tai keksiä oman tähtikuvion.

Tarvitaan
Tummansininen
paperi
Valkoinen kynä

Oppimisen alueet
Ilmaisin monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

(Psst! Tähtikuvioita löydät osoitteesta: www.ursa.fi)

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Oravan käpyjahti

yli 3-vuotiaat

Nam, nam kuuluu latvasta
taitaa orava siellä käpyjä ahmaista
rousk, rousk käpyjä se nakertaa
jotta jaksaa töissäään ahertaa
nyt on maha täynnä oravalla
mitä tehdään kävyillä loppuilla
(Amanda Kemppäinen)

Oravat syövät käpyjä. Mitä muuta kävyistä voi tehdä? Askarrellaan yhdessä kävyistä koristeita.

Kävyistä voidaan myös askarrella käpyeläimiä. Työnnä kuusenkävyin suomujen väliin niin monta tikkua kuin eläimellä on jalkoja. Lasten kanssa voidaan yhdessä laskea montako jalkaa, milläkin eläimellä on. Eläin voi olla mikä vain lapsen keksimä. Eläimelle voi myös liimata silmät, narunpätkästä voi tehdä hännän tai lapsi voi maalata eläimestä sen värisen, kun haluaa.

Tarvitaan
Käpyjä
Tikkuja
Askartelutarvikkeita:
liimaa, tusseja,
askartelusilmä

Oppimisen alueet
Ilmaisin monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Pihlajanmarjahelmet tai joulukoriste

kaiken ikäiset

Puut ovat täynnä punaisia, kauniita pihlajanmarjoja. Määrän mielestä ne ovat happamia, mutta ovatko ne todella?

Leikataan kaulanauhaa varten pitkä lanka ja pujotetaan se silmäneulaan. Laitetaan pihlajanmarjat neulan avulla lankaan ja pujotetaan marjoja niin paljon kunnes se on tarpeeksi pitkä kaulakoruksi. Kun kaulakoru on valmis, pistetään se kuivumaan ilmavaan paikkaan. Samalla tyylillä pihlajanmarjoista voidaan askarrella joulukoristeita.

Pienempien lasten kanssa joulukoriste voidaan tehdä pahvista. Pihlajanmarjoja voidaan liimata erivärisille pahveille.

Tarvitaan
Pihlajanmarjoja
Silmäneula
Lankaa

Oppimisen alueet
Ilmaisin monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Lumen asukkaat

yli 3-vuotiaat

Ketä lumessa asustaa

aletaan sitä tutkimaan

*näkyvät vipeltäjiä
monenlaisia*

monta eliötä erilaista

ketä lumessa asustaa

no sitähan me tutkitaan

(Amanda Kemppäinen)

Pikku hiiri on leikkimässä ulkona. Hän leikkii, että lumi on jäätelöä ja syö sitä. Hiiriäiti ei pidä tästä ja kielloista huolimatta pikkuhiiri jatkaa lumen syöntiä. Hiiriäiti pyytää pikkuhiiren sisällä ja ottaa palan lunta sisälle. Hän sulattaa lunta takan ääressä. Hiiriäiti näyttää pikkuhiirelle lumen asukkeja. Minkälaisia asukkeja sinun metsäsi lumessa asuu?

Tarvitaan
Mikroskooppi
Sulanutta lunta

Oppimisen alueet
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Jäätaidetta

kaiken ikäiset

Jäähileet tuulesa kimmeltää
poskella ne kiirveltää
tehdään siis jäätaidetta
pivistetään lumista vähettä
(Amanda Kemppäinen)

Tarvitaan
Ämpäreitä
Vettä
Materiaalia luonnosta
tai väriainetta

Taikametsä on jäänyt valkean lumipatjan alle.
Harakka rakastaa kimmallusta ja kimmellystä.
Hän päättää ilahduttaa muita metsän
asukkaita tekemällä jäätaidetta. Harakka kerää
luonnosta löytyviä materiaaleja. Hän kerää
keppejä, marjoja ja neulasia. Harakka laittaa
ne ämpäriin veden kanssa, jonka jättää yöksi
jäätymään ulos. Halutessasi veteen voi laittaa
myös väriainetta.

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Ketun revontulet

kaiken ikäiset

Kettu illalla metsässä löikei
pelloilla valkeisten hankien polkei
taivahalle se katsahti
ja leuka alas loksautti
näkei se tanssivat revontulet
joka värjäsi eri värein valkeat lumet
(Amanda Kemppäinen)

Kotimatallaan kettu jolkotteli pellon poikki. Hän katsahti taivaalle ja näki tanssivat revontulet tummalla taivaalla. Hän katseli revontulia ja halusi ikuistaa ne. Päästyään kotiin kettu ei löytänyt paperia tai maaleja. Hän löysi vain talouspaperia ja tusseja. Hän alkoi värittämään ja piirtämään tusseilla talouspaperia. Mutta voi eii Vesilasi kaatui talouspaperin päälle. Ensin kettua harmitti, mutta sitten kettu huomasi kuinka värit alkoivat leviämään talouspaperilla.

“Voi juku!” kettu kiljaisi ja katsoi taideteostansa. Se näytti ihan revontuilta, mitkä kettu oli äskön nähnyt.

Kettu kirjoitti heti ohjeen, jotta kettu muistaisi kuinka revontulia voi tehdä talouspaperiin.

1. Piirtele tusseilla viivoja talouspaperiin.
2. Kastele talouspaperi siveltimen avulla
3. Anna taideteoksen kuivua

Tarvitaan
Talouspaperi
Vesiliukoisia tusseja
Vettä
Pensseli

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Varjojen metsästystä

kaiken ikäiset

"Oi, onpa minulla komeat ja suuret sarvet",
ihasteli peura varjoaan. Miltä sinun varjosi
näyttää?

Mennään ulos taskulamppujen kanssa.
Lapsilla voi olla myös muutama taskulamppu
joilla vuorottelevat. Etsitään erilaisia asioita ja
varjoja päiväkotialueelta. Aikuiset voivat myös
pitää lapsille varjoesityksen.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Taskulamppu

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Etsitään eläinten kuvia

kaiken ikäiset

On isoja ja pieniä nisäkkäitä
niin kuin orava ja näätä
matelijat ne ehkä vähän limaisia on
mutta onko jokainen niistä karvaton?
(Pauliina Mäkinen)

Piilotetaan pienelle metsäalueelle tai päiväkodin
pihaan eläinten kuvakortteja. Lapset saavat etsiä
kuvakortit ja ne voidaan laittaa esimerkiksi
kankaalle. Lasten kanssa voi keskustella, mitä eri
eläimiä löydettiin ja, mitä eri kokemuksia heillä
on eläimistä. Tehtävää voi vaikeuttaa luokitella
kuvat esimerkiksi nisäkkäisiin tai lintuihin.

(Psst! Hyviä eläinten kuvakortteja: www.kiertavaluontokoulu.fi)

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Eläinten kuvia
Valkoinen kangas

Oppimisen alueet
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lumihütaaleita

kaiken ikäiset

Lumihütaaleita leijaillee
 maata kohti hiljalleen
 yksi ketun poskelle
 toinen viikesen juurelle
 taivas täyttyy lumihütaaleista erilaisista
 pienistä, suurista, monenlaisista
 (Amanda Kemppainen)

Pieni ketunpoikanen oli lähtenyt aamukävelyille Taikametsään. Yhtäkkiä hän huomaa, että jokin kylmä koskettaa hänen poskeaan. Onko se lumihütaale, ihmettelee ketunpoikanen? Millainen on sinun lumihütaaleesi?

Leikataan omanlaiset lumihütaaleet paperista, jonka jälkeen ripustetaan ne ikkunaan. Samalla voidaan keskustella, miksi lumi on tärkeää ja mitä metsässä voi talvella tehdä.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
 Sakset
 Valkoista paperia

Oppimisen alueet
 Ilmaisun monet muodot
 Kielten rikas maailma
 Tutkin ja toimin ympäristössäni

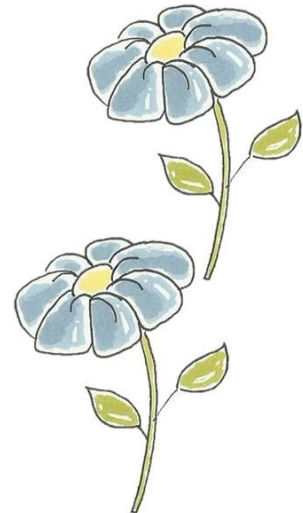

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Kevät

Lumi sulaa ja näkyy maa
 ensin harmaata ja ruskeaa
 aurinko se poskia lämmittää
 voikukkakin maasta pilkeistää
 linnut yhtyvät laulukuoroon
 kevät on täällä, lähdetään luontoon

(Amanda Kemppainen)

Kevään merkkejä

kaiken ikäiset

Karhulla oli kevättä rinnassa. Hän löysi ensimmäisen leskenlehden, kuuli lintujen visertävän ja puron virtaavan. Karhu hyppeli iloisesti pitkin Taikametsää ja pisti muistiin löytämiään kevään merkkejä. Mitä kevään merkkejä sinun metsästäsi löytyy?

Mennään tarkkailemaan keväistä luontoa ulos. Käytetään eri aisteja: kuunnellaan, haistellaan, tunnustellaan ja katsellaan erilaisia kevään merkkejä.

Päiväkodin seinälle voidaan laittaa iso pahvi tai kangas, johonka laitetaan erilaisia kuvia kevään merkeistä, mitä ollaan huomattu

Kevättä voidaan seurata esimerkiksi viikon tai kuukauden ajan ja pahville voidaan laittaa viikonpäivät ja havainnot jokaiselta päivältä

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Iso pahvi tai lakana
Erilaisia kuvia

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Oma oksa

kaiken ikäiset

Pienet silmut ne oksan keväällä täyttää
kesällä se jo aivan vihreältä näyttää
syksyllä lehti kauniisti värejä muuttaa
Talvella se jo pois varista saattaa
(Pauliina Mäkinen)

Jokainen lapsi tai lapsiryhmä valitsee lähiympäristöstä puun tai pensaanksen. Värikkäitä nauhoja voi käyttää oman oksan merkkeiksi. Myös kokonaista puuta voi seurata. Oksaa tai puuta voi seurata esimerkiksi muutaman kuukauden tai vuoden ajan. Siitä voidaan tehdä piirros ja mitata kuinka paljon se on kasvanut tietyssä ajassa.

Lapsi voi itse valita minkäväreisellä nauhalla hän haluaa oksan tai puun merkata ja leikata sopivan pituisen nauhan pätkän.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Naru
Puun oksa
Mittausvälineitä

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Satuhieronta metsässä

kaiken ikäiset

Metsä on ihana rentoutumispaikka
se on kuin hyvän mielen äittä
siellä voit kuunnella lintujen laulua tai puron solinaa
tai voi vain olla ja ihmetellä vaan
(Pauliina Mäkinen)

Mennään metsään. Jakaannutaan pareihin niin, että kummatkin pareista saavat hieroa toisen selkää. Pienempien lasten kanssa aikuinen voi toteuttaa hieronnan.

(Esimerkki satuhieronnasta seuraavalla sivulla)

Tarvitaan
Erilaisia luonnon materiaaleja voi hyödyntää hieronnassa, kuten käpyjä

Oppimisen alueet
Ilmaisin monet muodot Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Satuhieronta metsässä

(Psst! Ohje edellisellä sivulla)

- ❖ Olipa kerran pieni hiiri, joka oli päättänyt lähteä metsään tutkimusmatkalle (*Sormilla pitkin selkää pientä rauhallista liikettä*)
- ❖ Hiiri ihaili luonnon kauneutta ja löysi matkalta erilaisia asioita; käpyjä, siemeniä, marjoja (*Sormilla rauhallista liikettä pitkin selkää, välillä pysähtyen*)
- ❖ Hiiri kokosi löytämänsä asiat yhteen isoon kasaan. Siitä tuli Hiiren uusi maja. (*tehdään käsillä kasa niin kuin tekisi hiekasta*)
- ❖ Hän etsi metsästä eri pituisia keppejä majan seiniksi. (*vedetään selkärangasta sivulle päin rauhallisia vetoja*)
- ❖ Lehtiä ja kasveja hän etsi vielä majan suojaksi. (*koko kämmenellä tehdään hierovaa liikettä*)
- ❖ Nyt maja oli valmis ja hiiri meni innoissaan majan sisälle.
- ❖ Mutta vain hetken kuluttua, hiiri kuuli sateen ropinaa. (*pienää sateenropinaa tehdään sormenpäillä*)
- ❖ Sade yltyi, mutta hiirtä se ei haitannut. Hän tykkäsi olla sateella ulkona. (*Vedellään sormilla selkää yläselästä alaselkään*)
- ❖ Kun sade loppui, aurinko alkoi paistaa (*pyörittäviä liikkeitä koko selälle ja käsille*)
- ❖ Ilmestyi sateenkaari taivaalle. (*Tehdään sateenkaari kämmenellä*)
- ❖ Hiiri oli onnellinen sateenkaaren nähdessään ja jatkoi majassa leikkimistään. (*pyöriä tuulimaisia liikkeitä sormilla*)
- ❖ Sen pituinen se. (*kämmenellä voi painaa selkää kevyesti lopettamisen merkiksi*)

Kun silmut puhkeavat kaiken ikäiset

Katkaise oksa jostain puusta tai pensaasta ja pane se maljakkoon. Tarkkaile sitten oksan silmuja. Pajunoksat juurtuvat helposti vedessä. Vaihda usein vettä ja tarkastele juuria ja hiusjuuria suurennuslasilla.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Puun oksa
Maljakko
Vettä

Oppimisen alueet
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Siili kaiken ikäiset

Ai, Ai, Ai sattui hiiri poloista.
Hän huomasi ettei kannata
siiliä potkaista.

Muovaillaan massasta siili.
Ensin voidaan tehdä pallo ja painaa sitä pöytää vasten niin alaosaan tulee litteä. Siilille voi myös muovailla kapean kuonon ja laittaa silmiksi kaksi pippuria. Lopuksi pistä kuusenneulasia Siilin piikeiksi.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Muoviluvahaa tai askartelumassaa,
Kuusenneulasia,
Mustia pippureita
Liimaa

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Tammenterho

kaiken ikäiset

Voit tammenterhoista myös hauskoja hahmoja tehdä
 eiväthän ne tarvitse kuin suun ja silmät jolla nähdä
 kun hahmot valmiiksi saadaan
 hauska leikki meillä voi alkaa
 (Pauliina Mäkinen)

Aikaisin keväällä voit tammiensa alta löytää
 tammenterhoja, jotka ovat alkaneet itää. Laita
 tammenterho ituineen sopivaan lasipulloon ja
 seuraa kehitystä.

Tarvitaan
 Tammenterhoja
 Lasipullo

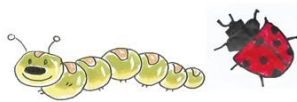
Oppimisen alueet
 Kielten rikas maailma
 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Ötökkähotelli säilykepurkista

yli 3-vuotiaille

1. Säilykepurkin reunojen tulee olla sileät. Niitä voi koputella esimerkiksi vasaralla.
2. Pyöritetään juuttinarua tölkin ympärille. Tarvittaessa voi käyttää liimaa. Muista tehdä myös ripustusnarut, jotta ötökkähotelliin voi ripustaa.
3. Koiranputket katkotaan n.15 cm pituisiksi. Putkien reunoissa ei saa olla halkeamia tai tikkuja.
4. Koiranputket laitetaan säilykepurkkiin tiiviisti. Liimaa voidaan hyödyntää, että koiranputket ovat tiiviisti.
5. Ötökkähotelli on valmis ripustettavaksi

Tarvitaan
 Puhdas säilykepurkki
 Koiranputkea
 Juuttinarua
 Liimaa

Oppimisen alueet
 Ilmaisun monet muodot
 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Amanda Kemppainen & Jenni Mäkinen

Omat kasvit kaiken ikäiset

"Kevät on uuden kasvun aikaa",
tuumasi pupu kun istutti
porkkanoita maahan.

Kasvatetaan lasten kanssa kasveja.
Lapset voivat itse ideoida mitä
haluavat kasvattaa. Seurataan
kasvien kasvuja ja kehitystä.

Mitä kasvattaa voisin
että päiväreidille hyvän sadon säisin
kasvattaa voi mitä vaan mutta lannistua ei saa
vaikeaa eiällä kerralla ei täysin onnistuisikaan
(Pauliina Mäkinen)

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Kasvien taimia tai
siemeniä
Multaa
Astiat

Oppimisen alueet
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lintujen bongausta kaiken ikäiset

"Huhuu", kuului puun latvasta. Pöllökö se siellä huhuilee?

Tehdään omat kiikarit vessapaperirullasta ja lähdetään
bongailemaan lintuja.

1. Teipataan kaksi vessapaperirullaa vierekkäin.
2. Tehdään kumpaankin vessapaperirullaan reiät, joihin kiinnitetään naru. Tällöin kiikarit saadaan roikkumaan kaulaan.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Vessapaperirullia
Teippiä
Narua
Rei'tin

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Muurahaisten liikenne

kaiken ikäiset

Muurahaiset ne jaksavat ahertaa. Nukkuvatkohan ne milloinkaan?

Tarkkaillaan muurahaisten liikennettä eri vuorokaudenaikoina ja erilaisilla säillä. Muurahaisten polulle voi laittaa esimerkiksi jonkun merkin ja laskea montako muurahaista menee merkin ohi minuutin aikana. Tutkitaan, millaisia asioita muurahaiset kantavat. Muurahaisia voidaan myös seurata. Minne ne menevät ja mistä tulevat? Mitä muurahaiset tekevät?

Oppimisen alueet
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Amanda Kemppainen & Jenni Mäkinen

Mielikuvitusmetsäretki

kaiken ikäiset

Metsäretkellä voi vaikeka kulkareilla tarkekailla
tai ihan vain riippumatossa loikoilla
mutta monta retkeilijää
ilahduttaa etenkin hyvät retkievää ja hieno sää
(Pauliina Mäkinen)

Mielikuvitusmetsäretkelle voi lähteä vaikka sisällä. Retkelle voi tulostaa erilaisia kuvia luonnosta esimerkiksi eri sienistä, marjoista tai lehdistä. Mielikuvitusretkellä voi tulla vastaan myös pehmolelueläimiä.

(Esimerkki mielikuvitusmetsäretkestä seuraavalla sivulla)

Tarvitaan
Erilaisia kuvia luonnosta (lehdistä, sienistä, marjoista)
Eläinpehmoleluja

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Mielikuvitusmetsäretki

(Pssti Ohje edellisellä sivulla)

1. Aluksi lasten kanssa mietitään ringissä, millainen sää ulkona on. Mitä tarvitsee pukea päälle retkeä varten. Puetaan päälle mielikuvituksellisesti (ulkohousut, kengät...)
2. Lähdemme retkelle. Liikumme ringissä eri tavoin.
3. Alitetaan oksia. Orava tulee vastaan. Oravalla on mukanaan käpyjä. Keskustellaan oravasta mm. Kuinka orava vaihtaa väriä ja kätkee ruokaa talvea varten. Jatketaan matkaa kävellen.
4. Suo tulee vastaan. Ylitämme suon kahlaamalla suon poikki. Pupu tulee vastaan. Pupu ihastelee syksyisiä lehtiä. Keskustellaan syksyn väreistä lapsien kanssa ja tunnistetaan syksyisiä lehtiä. Keskustelun jälkeen jatkamme matkaa kävellen.
5. Alkaa satamaan vettä. Tehdään käsillä sateen ropinaa lattiaa vasten (hiljaa ja voimakkaasti). Kun sade on loppunut, jatketaan matkaa.
6. Hypitään vesilätäköiden yli. Löydämme metsästä sieniä ja puolukoita. Tutkimme ja juttelemme niistä lapsien kanssa. Kunnes karhu tulee vastaan. Jutellaan lasten kanssa karhuista (talviuni, syövät marjoja).
7. Lähdetään kohti päiväkotia, koska alkaa tulemaan pimeä. Takaisin tulomatalla voimme mennä saman reitin, mutta toisinpäin: hyppiä vesilätäköiden ylitse, kahlata suon poikki ja alittaa oksia...
8. Lopuksi jutellaan lasten kanssa retkestä. Mikä oli esimerkiksi mukavaa ja hauskaa? Jokainen lapsi saa kertoa oman mielipiteensä retkestä.

sudenkorentoja

kaiken ikäiset

Kimmeltäviä, turkooseja,
oransseja, kaiken värisiä
siivekkäitä. Mitä ne oikein
ovatkaan? Kauniita
sudenkorentoja yllä järven
ne lentävät vaan.

(Pauliina Mäkinen)

Askarrellaan vaahteran siemenistä
sudenkorentoja. Sudenkorennot voi
maalata eri väriksi ja halutessaan
vielä koristella erilaisilla
kimalleliimoilla, jolloin siipien
pinnasta tulee samankaltainen kuin
sudenkorennoilla.

Tarvitaan
Vaahteran siemeniä
Maaleja
Kimalleliimaa

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Jokamiehenoikeudet

yli 3-vuotiaat

Mitä metsässä saa tehdä ja mitä ei, ihmetteli orava. Opetellaan jokamiehenoikeuksia leikin avulla. Ollaan piirissä ja aikuinen lukee väittämiä jokamiehenoikeuksista.

Jos väittämiä on kielletty lapset menevät kyykkyy ja sanovat: "KIELLETTYÄ". Jos väittämiä on sallittua, lapset seisovat ja nostavat peukun pystyyn ja sanovat: "SALLITTUA".

(jokamiehenoikeudet seuraavalla sivulla)

Tarvitaan
Jokamiehenoikeudet

Oppimisen alueet
Kasvan, liikun ja kehityn
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Jokamiehenoikeudet

(Psst! Ohje edellisellä sivulla)

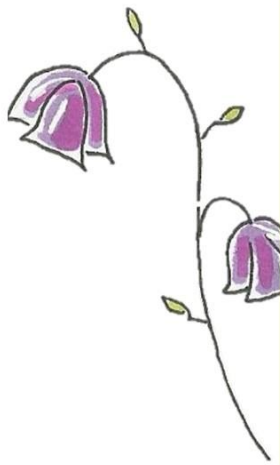
Väittämät: Metsässä saamme...

- poimia sieniä (sallittu)
- yöpyä teltassa (sallittu lyhytaikaisesti pihapiirien ulkopuolella)
- katkoa oksia puista (kielletty)
- poimia marjoja (sallittu)
- hiihtää talvella (sallittu)
- rikkoa linnunpesiä (kielletty)
- kaataa puita (kielletty)
- onkia lammella (sallittu)
- repiä sammalta (kielletty)
- tehdä nuotio (maanomistajan luvalla, kielletty metsäpalvaroituksen aikana)
- ulkoiluttaa koira ilman talutushihnaa (kielletty)
- kulkea kävellen (sallittu)
- heittää roskia (kielletty)

(Lähde: Koulumetsäopas, Suomen Luonnonsuojeluliitto (2014))

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Kesä

Kesällä poskia kuumottaa
 illallakin on valoisa
 Aurinko paistaa tai vettä sataa
 on kesällä aina mukavaa
 Kukat kukkeivat ja ötökät lentää
 linnut yölläkin visertää
 (Amanda Kemppäinen)

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Kesän merkkejä kaiken ikäiset

Mäyrä keräili ison kimpun erilaisia kukkia. Hän teki niistä kukkaseppeleen. Aurinko porotti kirkaalta taivaalta ja Taikametsässä oli ihanan vihreää. Mäyrä ystävineen etsivät lisää kesän merkkejä ja pistivät niitä muistiin. Mitä kesän merkkejä sinä löydät?

Mennään tarkkailemaan kesäistä luontoa ulos. Käytetään eri aisteja: kuunnellaan, haistellaan, tunnustellaan ja katsellaan erilaisia kesän merkkejä.

Päiväkodin seinälle voidaan laittaa iso pahvi tai kangas, johonka laitetaan erilaisia kuvia kesän merkeistä, mitä ollaan huomattu

Kesää voidaan seurata esimerkiksi viikon tai kuukauden ajan ja pahville voidaan laittaa viikonpäivät ja havainnot jokaiselta päivältä

Tarvitaan
 Iso pahvi tai lakana
 Erilaisia kuvia

Oppimisen alueet
 Ilmaisun monet muodot
 Kasvan, liikun ja kehityn
 Kielten rikas maailma
 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tunnusteluleikki

kaiken ikäisille

Rupisammakko kikattaa kaislikossa, kun kaislat kutittavat sen vatsaa. Sammakko kaipaa leikkiseuraa. Rupisammakko pomppaa lumpeelle ja sukeltaa lampeen. Rupisammakko lähtee etsimään muita rupikonnia. Kutittavatkohan kaislat muidenkin rupikonnien vatsaa?

Aikuinen kerää metsästä erilaisia luonnonesineitä. Luonnonesineitä voidaan myös etsiä yhdessä lasten kanssa. Luonnonesineet laitetaan kangaspusseihin ja lapset saavat tunnustella ja arvata, mitä pusseissa on. Pusseista löytyvät esineet ovat myös valkoisella lakanalla. Jokainen saa etsiä oman esineensä muiden joukosta. Leikissä yhdistyy tuntoaistin ja näköaistin yhteinen muisti.

Tarvitaan:
Erlaisia luonnonesineitä
Valkoinen lakana

Oppimisen alueet:
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Luontomaalaamista

kaiken ikäiset

Mennään metsään maalaamaan. Lapsi voi esimerkiksi maalata mieleisensä maiseman luonnossa.

Myös mukaan voi ottaa pelkkää vettä ja siveltimet ja maalata esimerkiksi kivien, kallioiden, oksien, lehtien pintaa ja katsotaan miten värit kirkastuvat.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Piirtämisalustat
Paperia
Pensseleitä
Vesivärit
Vettä esim. pienissä pulloissa

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Luontojahti

kaiken ikäiset

Aikuinen laittaa paperille erilaisia asioita, joita lapset etsivät luonnosta. Esimerkiksi: leppäkerttu, höyhen, käpy, kukka, ötökkä, perhonen, kivi, pilvi, oksa. Asioita voidaan myös keksiä yhdessä lasten kanssa.

Jokaiselle lapselle jaetaan oma paperi ja lapsi saa laittaa rastin jokaisen asian kohdalle, jonka on löytänyt. Paperilla olevia esineitä voidaan myös etsiä ryhmässä. Kun kaikki asiat paperilla on löydetty, voidaan esimerkiksi sopia jokin yhteinen palkinto.

Tarvitaan

Erilaisia kuvia luonnon esineistä ja -asioista
Kynä

Oppimisen alueet

Kasvan, liikun ja kehityn
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

valokuvataan luontoa

yli 3-vuotiaat

Mennään lasten kanssa metsään. Annetaan lasten tutkia ympäristöä. Lapset saavat ottaa valokuvia heitä kiinnostavista asioista.

Kuvia voidaan katsoa myöhemmin sisällä. Voidaan keskustella lasten kanssa, miksi halusi ottaa kyseistä asiasta kuvan. Mitä kuvassa näkyy? Mitä kuvasta tulee mieleen?

Tarvitaan

Kamera
Tietokone/Tabletti

Oppimisen alueet

Ilmaisun monet muodot
Kasvan, liikun ja kehityn
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Värjätään kukkia yli 3-vuotiaat

Värjätään, värjätään kukkia vaan
niistä ihanan värimaailman saan
sinistä ja punaista
mikä väri syntyy väreistä noista
no violettia nauratti karhua suloista
(Pauliina Mäkinen)

Kerätään luonnosta eri värisiä kukkia. Kokeillaan värjätä niitä itse. Laitetaan väriainetta veteen ja seurataan mitä tapahtuu.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Luonnon kukkia
Väriainetta
Maljakko
Vettä

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Taluspaperiperhoset kaiken ikäiset

1. Laitetaan elintarvikeväriä veteen. Älä laita vettä liikaa, ettei väristä tule liian haalea.
2. Maalataan elintarvikeväri-vedellä taluspaperille./Tai väritetään tusseilla, jonka jälkeen kastellaan paperi siveltimen avulla.
2. Annetaan paperin kuivua
3. Leikataan piipunrassi puoliksi Taluspaperi kääritään keskeltä nipuksi sormien väliin. Piipunrassi pyöritetään taluspaperin ympärille. Päät jätetään ylös ja ne kiepautetaan. ristiin keskenään. Niistä tulee perhoselle tuntosarvet.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Taluspaperia
Elintarvikeväriä/tusseja
Vettä
Piipunrassia
Sivellin

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Voikukkamaalaus

kaiken ikäiset

Mikä on kukka keltainen
Tiedätkö jo sinä sen
Koristaa sen teiden laitaa
Syntyy maahan keltaista
rättää

Voikukkea, on kukka
keltainen
Kyllähän me tiedämme sen
Lähdetään niitä etsimään
Iso kimppe kerätään
(Amanda Kemppäinen)

1. Kerätään voikukkia
2. Teipataan paperi maalauslustaan ja otetaan vettä kippoon
3. Kastetaan voikukkia vesikippoon ja maalataan näillä paperille
4. Annetaan maalauksen kuivua

Tarvitaan
Voikukkia
Maalauspaperia
Maalauslusta
Teippiä
Vesikippo

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Oksamatelijat

kaiken ikäiset

Shhh...shh.. Kuuluu suhinää heinikossa.
Käärme se siellä luikertelee ja nauttii kesän
auringosta.

Etsitään metsästä erilaisia oksia. Oksat voi
katkaista sopivan pituisiksi ja sen jälkeen
maalata erivärisiksi käärmeiksi ja liskoiksi.
Liskoille voi halutessaan liimata jalat
lyhyemmistä oksista.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Erilaisia oksia
Maaleja
Sivellin

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Kestävä kehitys

Roskat ensin kerätään
 Jotta päästään kierrättämään
 Tölkit metallinkeräykseen
 Puhvi ja paperit erikseen
 Maitopurkit talteen otin
 Tein niistä linnuille kodin
 Muovit huuhtelen ja lajittelen
 Mihin ne kuuluu, mietiskelen
 Lasia käsittelem varoen
 Se särkyä helposti tiedän sen
 Biojätteistä muistan vaan
 Banaanin kuoret sinne kaadetaan
 Amanda Kemppäinen

Säilykepurkkirumpu yli 3-vuotiaat

Pupu se tykekeää rummuttaa
 jalallaan rytmiä jumputtaa
 aletaan kaakele rumpaleiksi
 hurjiksi punkekariksi
 (Amanda Kemppäinen)

Kuvitus: Jenni Mäkinen

1. Pyöristä säilykepurkkien reunat sileiksi
2. Laita purkin sisälle riisiä.
3. Leikkaa ilmapallon puhaltamattoman ilmapallon pää. Kiinnitä leikattu osa säilykepurkin päähän.
4. Laita kuminauhat ilmapallon päälle niin, että ilmapallo pysyy paikallansa.
5. Soitin on valmis. Sitä voi käyttää rumpuna tai helistimenä.

Tarvitaan

Puhtaita säilykepurkkeja
 Vasara
 Kuminauha
 Ilmapalloja
 Sakset
 Riisiä

Oppimisen alueet

Ilmaisun monet muodot
 Kielten rikas maailma
 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Maitotölkeistä linnunpöntöt

kaiken ikäiset

Maitotölkkejä voidaan hyödyntää askartelussa. Niistä voidaan tehdä esimerkiksi linnunpönttöjä sisälle.

Lapset saavat tehdä linnunpönttöistä oman näköisen. Niihin voidaan liimata luonnosta löytyviä materiaaleja tai ne voidaan maalata. Linnunpönttöihin voidaan leikata ovi ja ikkunoita. Niihin voidaan liimata katto. Vain lasten mielikuviutus on rajana.

Lasten kanssa voidaan käydä tutkimassa ja havainnoimassa millaisia linnunpönttöjä lähimetsästä löytyy ja minkälaisia lintuja niissä asuu. Kun pöntöt ovat valmiit lapset saavat kertoa millainen lintuperhe pöntössä asuu.

Minkälaisia lintuja pöntössä asuu?

Kuinka monta lintua pöntössä asuu?

Tarvitaan
Maitotölkkejä
Luonnontarvikkeita
Maaleja
Siveltimiä
Sakset
Liimaa

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Kasvan, liikun ja kehityn
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Yksinäinen sormikas

yli 3-vuotiaat

Jos sormikkaista on toinen pari mennyt hukkaan, voi yhdestä sormikkaasta askarrella veikeän näköisen hahmon. Sormikas täytetään ensin vanulla. Hahmon silmiksi voi liimata napit ja huopakankaasta voi leikata suun ja nenän. Sormen päät voivat olla hahmon hiukset tai hahmon jalat. Sormikkaan päähän voi taitella niin, että vanut pysyvät hyvin sisällä. Lopuksi kaikki hahmot voidaan laittaa esille nuppineulalla.

Lapset saavat esitellä hahmonsa muille. Lapselta voi esimerkiksi kysyä:

- millainen perhe hahmolla on?
- missä hahmo asuu?
- mitä hahmo tykkää tehdä?

Hahmojen esittelyt voidaan laittaa esille hahmojen kanssa.

Tarvitaan
Sormikas
Vanua
Erlaisia nappeja
Liimaa
Hupakangasta
Sakset

Oppimisen alueet
Ilmaisun monet muodot
Minä ja meidän yhteisömme
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Vessapaperirulla askartelu

kaiken ikäiset

Askarrellaan vessapaperihylsyistä erilaisia eläimiä. Hylsyn voi ensiksi maalata. Pahvista voi leikata eläimelle korvat ja nenän. Jos kyseessä on esimerkiksi lintu voi pahvista leikata linnulle nokan ja laittaa askartelu sulkia liimalla kiinni. Eläimelle voi myös liimata askartelusilmät. Hylsystä saa tehtyä myös hauskan mustekalan leikkaamalla hylsyn toista päätä niin, että ne näyttävät mustekalan lonkeroilta.

Lopuksi esitellään eläimet muille. Lapselta voidaan esimerkiksi kysyä:
 -millainen perhe eläimellä on?
 -missä eläin asuu?
 -mitä eläin tykkää tehdä?

Tarvitaan
 Vessapaperihylsyjä
 Maaleja
 Siveltimiä
 Sakset
 Liimaa
 Askartelusilmä
 Askartelusulkia

Oppimisen alueet
 Ilmaisun monet muodot
 Minä ja meidän yhteisömme
 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Kerätään roskia

yli 3-vuotiaat

Mennään ulos, pois päiväkotialueelta etsimään roskia. Kun lapsi on löytänyt roskan, hän kertoo aikuiselle ja aikuinen voi käsiensä kerätä roskan. Lapsien kanssa voi mennä esimerkiksi lähimetsään tai puistoon ja jo matkalla voi kerätä löytyviä roskia.

Kun roskia on saatu kerättyä, kokoonnutaan yhdessä katsomaan, mitä roskia löysimme. Roskia voi tutkia esimerkiksi päiväkodin pihassa tai metsässä ja laittaa ne lakanan päälle jolloin ne erottuvat paremmin. Lasketaan montako roskaa ympäristö löytyi ja keskustellaan mitä kaikkia eri roskia löytyi? Miksi ihmiset roskaavat? Voi myös pohtia, mitä isompi tavara esimerkiksi pyörä voi aiheuttaa eläimille luonnossa?

Psst! Jos aikaa on enemmän lasten kanssa voi tehdä samalla kertaa myös seuraavan sivun tehtävän. Se kannattaa kuitenkin lukea etukäteen, että osaa ottaa tarvittavat asiat mukaan.

Tarvitaan
 Lakana
 Roskapussi
 Kumihanskat

Oppimisen alueet
 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tunnistetaan eri kierrätysmateriaaleja kaiken ikäiset

Lakanalle laitetaan erilaisia kierrätysmateriaaleja. (muovi, lasi, metalli, sekajäte, pahvi, paperi, biojäte, energiajäte) Mietitään mitä eri materiaaleja lajiteltavat ovat ja mihin ne kuuluisi lajitella. Myös lasten keräämiä roskia voidaan tunnistaa, jos teet kummatkin tehtävät samalla kertaa. Aikuinen voi käyttää tunnistamisessa apuna kierrätyskuvakortteja.

Keskustellaan, mistä voi tunnistaa mihin lajiteltava kuuluu lajitella. Lapset voivat koskea aikuisen tuomiin puhtaisiin esineisiin ja kokeilla miltä ne tuntuvat. Tunnistelu auttaa tunnistamaan eri materiaaleja.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Lakana
Erilaisia
Kierrätysmateriaaleja

Oppimisen alueet
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Luetaan kestävästä kehityksestä kaiken ikäiset

Luetaan kirja, joka käsittelee kestävää kehitystä. Kirjan jälkeen voidaan keskustella kirjasta. Mitä on kierrättäminen? Miksi kierrättäminen on tärkeää? Miten me kierrätämme päiväkodissa?

Hyviä kirjoja, jotka käsittelevät kestävää kehitystä:

ROSKA REIMA JA JÄTEVUOREN VALLOITUS (2005)
Tekijä: Marika Kokkonen & Kati Närhi

MIINA JA MANU KIERRÄTTÄVÄT (2016)
Tekijä: Juha Henttonen, Tuomas Mäkelä (kuv.)

ONNI-POJAN KIERRÄTYSKIRJA (2009)
Tekijä: Sanna Pelliccioni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Kirja kestävästä
kehityksestä

Oppimisen alueet
Kielten rikas maailma
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Päiväkodin kirpputori kaiken ikäisille

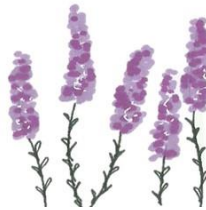
Päiväkodin lasten perheiden kanssa voidaan pitää yhteinen kirpputori esimerkiksi päiväkodin pihassa. Myytävät esineet voi laittaa esille esimerkiksi omalle viiltile. Kirpputorilla voi myydä vanhoja leluja, kirjoja tai vaatteita. Kirpputorille lapset voivat päiväkodissa leipoa kirpputorilla myytäviä herkkuja.

Toiselle lelu voi käyttämätön olla
toiselle se voi taas ison onnen tuoda

Onpas kivaa toista piristää
ja samalla säilyy maapallo tää
(Pauliina Mäkinen)

Oppimisen alueet
Kielten rikas maailma
Minä ja meidän yhteisömme
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kirpputorista voidaan keskustella lapsien kanssa seuraavana päivänä. Miksi kannattaa ostaa käytettyjä asioita? Ovatko lapset käyneet ennen kirpputorilla?

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Vedenkulutus -leikki yli 3-vuotiaat

Lasten kanssa voidaan keskustella erilaisista vedensäästökeinoista. Mitä vedensäästämiskeinoja voisi ottaa käyttöön päiväkodissa tai kotona?

Mennään ulos leikkimään sateisella säällä. Yksi lapsista on vesituhlari, jota muut juoksevat karkuun. Turvassa lapset ovat niissä paikoissa, joista löytyy vettä. Kun vesituhlari saa lapsen kiinni, tulee tästäkin vesituhlari. Vesituhlarien määrä kasvaa leikin jatkuessa. Vesituhlarit juoksevat lätäköiden välisellä alueella eivätkä saa tulla turvapaikkana olevien vesilätäköiden luokse. Leikkiä voi vaikeuttaa lopuksi siten, että viimeinen lapsi pelastuu vesituhlariksi muuttumiselta, jos hän tietää jonkun vedensäästämiskeinon. Jos hän ei tiedä ja jää kiinni, hän on seuraavan kierroksen vesituhlari.

Leikkiä pystyy leikkimään myös sisällä tekemällä esimerkiksi sinisistä pahveista vesilätäköitä.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Lätäköitä

Oppimisen alueet
Kasvan, liikun ja kehityn
Tutkin ja toimin ympäristössäni

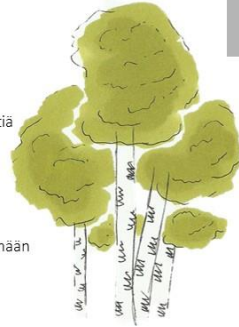
Paperinkierrätys -leikki

kaiken ikäisille

Hahmotetaan paperin elinkaarta paperinkierrätysjumpan avulla:

- Aluksi ollaan ihan pieniä siemeninä maassa (mennään kyykkyy ja käperrytään niin pieniksi kuin päästään)
- Siemenistä kasvaa isoja puita (nousemme ylös ja kurkotellaan niin korkealle kuin pystytään)
- Sitten tulee metsäkone, joka kaataa puut (mennään maahan pötköilleen)
- Metsäkone nostaa puut auton lavalle, jonka jälkeen pompitaan auton kyydissä paperitehtaalle (pompitaan)
- Sitten kieritään tehtaan liukuhihnalla eteenpäin (kieritään)
- Tehtaassa mennään ihan litaniksi valmiiksi papereiksi, joista lopulta tulee sanomalehtiä (maataan lattialla)
- Vähän ajan päästä lehti pomppaa postiluukusta sisään (hypätään korkealle)
- Lopulta sanomalehti päättyy jonkun ihmisen luettavaksi (auotaan käsiä ja luetaan mielikuvituslehteä)
- Sanomalehti heitetään paperinkeräysastiaan ja taas päädytään tehtaan hihnalle kierimään ja leikissä alkaa uusi kierros.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Oppimisen alueet
Kasvan, liikun ja kehityn
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Maatumiskokeet

yli 3-vuotiaat

Laitetaan maatuovia-, muovisia- ja metallisia asioita harsokankaasta tehtyihin pusseihin. Pussit sidotaan ja kaivetaan maahan. Merkataan piilotuskohta hyvin. Pussi kaivetaan ylös muutaman viikon, kuukauden tai vasta vuoden päästä ja katsotaan onko pussin sisällölle tapahtunut mitään.

Ennen maatumiskokeen tekemistä voidaan yhdessä pohtia, mitkä asiat maatuvat ja mitkä eivät ja kirjoittaa ne ylös muistiin. Maatumiskokeen jälkeen voidaan katsoa, mitkä menivät oikein. Maatumiskokeiden avulla havaitaan mitkä materiaali maatuvat ja mitkä eivät ja pohditaan, mistä tämä johtuu.

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Tarvitaan
Harsokankaasta tehtyjä pusseja
Erilaisia esineitä:
muovisia, metallisia, maatuovia

Oppimisen alueet
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Aineeton lahjakortti

kaiken ikäiset

Tehdään lahjaksi lahjakortit. Lahjakortit lapset voivat tehdä toisilleen tai esimerkiksi äitien- tai isänpäivälahjaksi. Lahjakorttiin kirjoitetaan, mihin se on tarkoitettu. Tärkeää on, että lasten kanssa yhdessä mietitään, mikä olisi sellainen lahja, jota ei tarvitse ostaa. Esimerkiksi: ”metsäretki kanssani” tai ”elokuvalta”.

Lahjakortit voidaan askarrella kivan näköisiksi. Ne voidaan leikata esimerkiksi kartongista ja koristella erilaisilla koristeilla mitä kaapista löytyy.

Tarvitaan
Kartonkia
Kynä
Sakset
Erilaisia koristeita

Oppimisen alueet
Ilmaisin monet muodot
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kuvitus: Jenni Mäkinen

Lähteet:

Hietamies, L. & Pertamo, K. 2011. Lapsen kesäkirja – parhaat puuhavinit. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Luonnonsuojeluliitto 2019. Kulje Sibeliuksen jalanjäljissä ja talleta mukaasi luonnon tuoksut. Viitattu 21.4.2021.
<https://www.sll.fi/2019/08/30/kulje-sibeliuksen-jalanjaljissa-ja-talleta-mukaasi-luonnon-tuoksut/?cn-reloaded=1>

Sunikka, J.; Luomi, A.; Lembidakis, K.; Markkula, T. & Rantalainen, S. 2010. Kiuru ja Koppakuoriainen. Päivähoidon ja alkuopetuksen ympäristökasvatusideoita. Viitattu 28.4.2021. <https://www.kierratyskeskus.fi/files/3204/kiurujakoppis.web.pdf>

Suomi-Vihonen, S.; Kiiveri, K.; Vaajakallio, U. & Lasten Keskus. 2011. Majan salaisuudet. Luontotutkijan väijykirja. Helsinki: Lasten Keskus.

Tuormaa, M. 2016. Takapihalta alkaa seikkailu. Tarinoita ja toimintaideoita lähiluontoretkeille. Jyväskylä: PS-kustannus.